

महाराष्ट्र विधानसभा
पहिले अधिवेशन, २०२६

तारांकित प्रश्नोत्तरांची यादी

शनिवार, दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०२६ / फाल्गुन ९, १९४७ (शके)

(१) वैद्यकीय शिक्षण मंत्री	}	यांचे प्रभारी विभाग
(२) पाणीपुरवठा व स्वच्छता मंत्री		
(३) मृद व जलसंधारण मंत्री		
(४) उद्योग, मराठी भाषा मंत्री		
(५) महिला व बालविकास मंत्री		
(६) ग्रामविकास व पंचायत राज मंत्री		
(७) कामगार मंत्री		
(८) सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री		

प्रश्नांची एकूण संख्या - ३३

वरसाळे ते वाणापाडा (ता.वाडा, जि.पालघर) येथे रस्त्यांच्या कामात झालेला गैरव्यवहार
(१) * २९०९४ श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्री.रविंद्र चव्हाण (डोंबिवली), श्री.कुमार आयलानी (उल्हासनगर) : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) वरसाळे ते वाणापाडा (ता.वाडा, जि.पालघर) या रस्त्याच्या तसेच इतर अनेक रस्त्यांची कामे ही मुख्यमंत्री ग्रामसडक योजना, जिल्हा परिषद राज्यस्तर रस्ते योजना, पुल परीक्षण कार्यक्रम व सार्वजनिक बांधकाम विभाग या विविध यंत्रणाकडून एकाच रस्त्याची कामे दाखवून देयके काढून मोठ्या प्रमाणात गैरव्यवहार झाल्याचे सन २०२४-२५ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, त्याअनुषंगाने उक्त जिल्ह्यातील सार्वजनिक बांधकाम, जिल्हा परिषद व राज्यस्तर रस्ते योजनेतील कामांची एकाच रस्त्याची कामे दाखवून अनेक यंत्रणांमार्फत देयके काढणाऱ्या संबंधितांविरुद्ध शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार गोरे : (१) व (२) मुख्यमंत्री ग्रामसडक योजना टप्पा - II अंतर्गत पालघर जिल्ह्यातील वाडा तालुक्यातील वरसाळे ते नवापाडा जोडरस्ता (सा.क्र. ०/००० ते ३/१८०) या रस्त्याच्या कामास दिनांक ०८ मार्च, २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये रु.२३९.७८ लक्ष इतक्या किमतीस प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे. सदर कामाचा मे. जिजाऊ कन्स्ट्रक्शन रोड बिल्डर प्रा. लि. यांना दिनांक १२ डिसेंबर, २०२४ रोजी कार्यारंभ आदेश देण्यात आला आहे. सदर ठेकेदाराकडून सा.क्र. ०/००० ते ३/१८० कि.मी. लांबीत (WBM G-II) चे काम प्रगतीत आहे.

उपरोक्त लांबीत इतर कोणत्याही यंत्रणेकडून सद्यःस्थितीत काम मंजूर अथवा प्रगतीत नाही.

सदर कामावर मुख्यमंत्री ग्रामसडक योजना, महाराष्ट्र ग्रामीण रस्ते विकास संस्था, पालघर यांच्या क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांमार्फत नियमित कामाची पाहणी करून कामाच्या गुणवत्तेची तपासणी केली जाते. सदर काम निविदेतील सर्व अंतर्भूत बाबनिहाय व अटी शर्तीप्रमाणे गुणवत्तापूर्वक दिनांक ३१ मार्च, २०२६ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजन आहे.

सदर कामावर मुख्यमंत्री ग्रामसडक योजनेच्या मार्गदर्शक सुचनेप्रमाणे राज्य गुणवत्ता निरीक्षक यांचा दिनांक २० जानेवारी, २०२६ रोजी निरीक्षण दौरा झाला असून कामाप्रती समाधानकारक “S” शेरा प्राप्त आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही

मुंबईतील एनटीसी मिलमधील कामगारांचे थकीत वेतन अदा करणेबाबत

(२) * २३९१२ श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.सुनिल प्रभू (दिंडोशी), श्री.पराग शाह (घाटकोपर पूर्व), अॅड.पराग अळवणी (विलेपार्ले), कॅप्टन आर. सेल्वन (सायन-कोळीवाडा), श्री.नरेंद्र मेहता (मिरा भाईंदर), श्री.किसन कथोरे (मुंबाड), श्री.रविंद्र चव्हाण (डोंबिवली), श्री.कुमार आयलानी (उल्हासनगर), श्री.कालिदास कोळंबकर (वडाळा), श्री.मनोज जामसुतकर (भायखळा), श्री.संजय केळकर (ठाणे), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.उत्तमराव जानकर (माळशिरस), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.शिरीषकुमार नाईक (नवापूर), श्री.शिवाजी पाटील (चंदगड), श्री.मोहन मते (नागपूर दक्षिण), श्री.संजय उपाध्याय (बोरीवली), श्री.सुरेश (राजूमामा) भोळे (जळगाव शहर) : सन्माननीय कामगार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबईतील एनटीसीच्या टाटा, इंडिया युनायटेड मिल नं-५ आणि पोतदार मिल या गिरण्यांचे उद्योग कोरोना महामारीनंतर सुरु न करता बंद ठेवल्याने या गिरण्यांमध्ये काम करणाऱ्या हजारो कामगारांना माहे मार्च, २०२५ पासून ते अद्याप पर्यंत सुमारे दहा महिन्यांचे वेतन अदा करण्यात आले नसल्याचे माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, मुंबईतील एनटीसीच्या चार गिरण्यांसह देशातील एकूण २३ गिरण्या लॉकडाऊनचे कारण पुढे करून बंद करण्यात आल्या त्याला प्रदीर्घ कालावधी होऊनही अद्यापि या गिरण्या सुरु करण्यात आल्या नाहीत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, कामगारांना पूर्ण पगार देण्याचा निर्णय मा. न्यायालयाने देऊनही त्यांची अंमलबजावणी एनटीसीच्या गिरण्यांकडून होत नसल्याने मुंबईतील कामगारांनी आंदोलनाचाही इशारा दिला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदर गिरण्यांच्या मालकांनी अद्यापपर्यंत किती कामगारांचे किती कालावधीपासूनचे वेतन थकीत ठेवले आहे तसेच सदर रक्कम थकीत ठेवण्याची कारणे काय आहेत,

(५) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने सदर गिरण्यामधील हजारो कामगारांवर वेतना अभावी उपासमारीचे व बेकारीचे अर्थिक संकट निर्माण झाले असून कामगार व त्यांच्या कुटुंबियांना मदत करण्याच्या दृष्टीने गिरणीमालक यांचेबरोबर बैठक घेऊन कामगारांना थकीत वेतन तातडीने अदा करून देणेबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. आकाश फुंडकर : (१) हे खरे आहे. पण अशा स्वरूपाची तक्रार/निवेदन माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये वा त्यासुमारास कामगार विभागास प्राप्त झालेले नाही.

(२), (३) व (४) दिनांक ३० जानेवारी, २०२५ रोजीच्या वर्तमान पत्रात “गिरणी कामगार वेतनाविना” अशा आशयाची बातमी प्रकाशित करण्यात आली होती. त्यामध्ये एनटीसीच्या मुंबईतील ४, तर राज्यातील ६ गिरण्या कोविडचे कारण पुढे करून बंद केल्याबाबत व सदर गिरण्यामधील कामगारांचे पगार थकविल्याबाबत राष्ट्रीय मिल मजदूर संघ या संघटनेने ठिय्या आंदोलन छेडण्यात येणार असल्याचे नमूद केलेले होते. तथापि, राष्ट्रीय वस्त्रोद्योग महामंडळ लि. (National Textile Corporation Limited) हा केंद्र शासनाचा अधिकृत उपक्रम असून एनटीसी मिलबाबत केंद्र शासन हे समूचित शासन आहे. त्यामुळे एनटीसी मिल मधील कामगारांचे थकीत वेतन व अन्य देणी मिळणेबाबत राज्य शासनाच्या कामगार विभागाकडून कोणतीही कार्यवाही अपेक्षित नाही.

तथापि, उपस्थित तारांकित प्रश्नाच्या अनुषंगाने जनरल मॅनेजर, राष्ट्रीय वस्त्रोद्योग महामंडळ, मुंबई यांनी दिनांक १७ फेब्रुवारी, २०२६ रोजीच्या पत्रान्वये असे कळविले आहे की, कोविड-१९ आणि त्यानंतर शासनाने वेळोवेळी जाहिर केलेल्या लॉकडाऊनमुळे मुंबईतील एनटीसी गिरण्यांचे उत्पादन कार्य दिनांक २५ मार्च, २०२० पासून स्थगित करण्यात आले आहे. उत्पादन सुरू नसल्यामुळे कामगारांचे पगार व वेतन देण्याकरिता निधी उपलब्ध नाही. सद्यःस्थितीत कामगारांचे मार्च, २०२५ पर्यंतचे वेतन अदा करण्यात आलेले आहे. तथापि, निधी उपलब्ध नसल्यामुळे पुढील कालावधीतील वेतन अदा करण्यात आलेले नाही, असे कळविण्यात आले आहे.

(५) व (६) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील गिग कामगारांसाठी नोंदणी, विमा व सामाजिक सुरक्षा योजना लागू करणेबाबत

(३) * २४६०७ श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), श्री.हारुन खान (वसोवा), श्री.अजय चौधरी (शिवडी), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.अमित विलासराव देशमुख (लातूर शहर), श्री.हेमंत ओगले (श्रीरामपूर), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.संजय देरकर (वणी), श्री.मनोज जामसुतकर (भायखळा), श्री.वरुण सरदेसाई (वांद्रे पूर्व), डॉ.राहूल पाटील (परभणी) : सन्माननीय कामगार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात फूड डिलिव्हरी, कॅब सेवा, कुरिअर व ऑप आधारित सेवांमध्ये कार्यरत गिग कामगारांचे कामाचे तास वाढत असून त्यांना नियमित कर्मचारी म्हणून कोणतेही सामाजिक व कल्याणकारी संरक्षण उपलब्ध नाही, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, स्विगी, झोमॅटो, ओला, ऊबर यांसारख्या कंपन्या गिग कामगारांना पार्टनर म्हणून संबोधत असले तरी प्रत्यक्षात वाहन, इंधन, दुरुस्ती व विमा यांसह सर्व आर्थिक जोखीम कामगारांवरच टाकली जात आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, मुंबईतील सुमारे १० हजार डिलिव्हरी बॉय म्हणून काम करणाऱ्या कामगारांनी आपल्या मागण्यांसाठी दिनांक ३१ डिसेंबर, २०२५ रोजी वा त्यादरम्यान संप केला, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, अल्गोरिदमच्या आधारे एका तक्रारीवर किंवा कमी रेटिंगवर गिग कामगारांचे आयडी थेट ब्लॉक केले जात असल्याने यांच्या उपजीविकेचा प्रश्न निर्माण झाला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, त्याअनुषंगाने राजस्थान व कर्नाटक राज्यांनी गिग कामगारांसाठी स्वतंत्र कल्याणकारी कायदे लागू केले त्याच धर्तीवर राज्यातही गिग कामगारांसाठी नोंदणी, विमा व सामाजिक सुरक्षा योजना लागू करण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. आकाश फुंडकर : (१), (२), (३) व (४) हे अंशतः खरे आहे.

(५) केंद्र शासनाने सामाजिक सुरक्षा २०२० (Social Security Code, २०२०) दिनांक २९ सप्टेंबर, २०२० रोजी अधिसूचित केली असून, दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०२५ पासून या संहितेची अंमलबजावणी करण्याबाबत अधिसूचना जारी करण्यात आली आहे.

त्यानुसार सामाजिक सुरक्षा संहिता २०२०, देशातील गिग कामगार (गिग वर्कर), प्लॅटफॉर्म कामगार व असंघटित कामगारांना लागू आहे.

सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० नुसार गिग कामगार, प्लॅटफॉर्म कामगार या असंघटित क्षेत्रातील कामगारांकरिता विविध सामाजिक तसेच कल्याणकारी योजना लागू करण्याकरीता कल्याणकारी मंडळ गठीत करण्याची तरतुद करण्यात आलेली आहे.

सद्यःस्थितीत सामाजिक सुरक्षा संहितेमध्ये, राज्याचे नियम प्रसिध्द करण्याची कार्यवाही शासनस्तरावर चालू आहे.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयातील रेडीओलॉजी विभाग सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (पीपीपी) तत्वावर चालविण्यासाठी घेतलेला निर्णय रद्द करणेबाबत

(४) * २३५८९ श्रीमती सरोज अहिरे (देवळाली), श्री.राजकुमार बडोले (अर्जुनी-मोरगांव), श्री.प्रतापराव पाटील चिखलीकर (लोहा), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.सचिन पाटील (फलटण), श्री.मोहन मते (नागपूर दक्षिण), श्री.राजु तोडसाम (अर्णी), श्री.मनोज जामसुतकर (भायखळा), श्री.धनंजय मुंडे (परळी), श्री.अनिल पाटील (अमळनेर), श्रीमती सना मलिक (अणुशक्ती नगर), श्री.संजय पुराम (आमगाव), श्री.विजय रहांगडाले (तिरोडा), श्री.ज्ञानेश्वर ऊर्फ माऊली आबा कटके (शिरूर), श्री.समाधान आवताडे (पंढरपूर), श्री.मंगेश चव्हाण (चाळीसगाव), श्री.मनोज कायंदे (सिंदखेड राजा) : सन्माननीय वैद्यकीय शिक्षण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यातील ११ शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालयामधील रेडिओलॉजी केंद्राचा आराखडा, वित्तपुरवठा, उभारणी, सुसज्जीकरण, संचालन आणि देखभाल करण्याची जबाबदारी शासनाने खाजगी संस्थांच्या माध्यमातून चालविण्याबाबतचा निर्णय माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये घेतला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, रेडीओलॉजी विभाग 'स्पंदन डायग्नोस्टिक सेंटर प्रा.लि.' या संस्थेस सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (पीपीपी) तत्वावर देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या निर्णयामुळे अत्यल्प दरात होणाऱ्या एक्सरे, सोनोग्राफी, सीटीस्कॅन, एमआरआय इत्यादी सारख्या महत्वाच्या चाचण्यांचा खर्च वाढणार असून शासकीय योजनांच्या लाभापासूनही रुग्ण वंचित रहाणार असून सदरहू निर्णय रद्द करण्याची मागणी स्थानिक लोकप्रतिनिधी आणि नागरिकांनी शासनाकडे केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, शासकीय पायाभूत सुविधांचा वापर करून खासगी संस्था नफा कमावत असल्याने शासकीय नियमांचे उल्लंघन होत आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने उक्त निर्णय रद्द करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. हसन मुश्रीफ : (१) शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व अतिविशेषोपचार रुग्णालयाची स्थापना करण्यासाठी शासनाने दिनांक २३ सप्टेंबर, २०२१ अन्वये सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (PPP) चे धोरण अवलंबिले आहे. सदर धोरणाच्या अनुषंगाने राज्यातील ११ शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालयांमध्ये रेडिओलॉजी सेवा सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (PPP) तत्वावर सुरु करण्यासाठी माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये आदेश दिल्याची बाब खरी आहे.

(२) हे खरे आहे.

(३) शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालयामध्ये उपचारार्थ येणाऱ्या रुग्णांचे सीटी स्कॅन, एमआरआय आणि पेट सीटी ह्या चाचण्या CGHS, पुणे यांनी निर्धारित केलेल्या दराच्या ३५% सवलतीने करण्यात येणार आहे. त्यामुळे सदर चाचण्याकरीताची रुग्णालयीन प्रतिक्रिया यादी कमी होवून रुग्णांना खाजगी संस्थेकडून सीटी स्कॅन, एमआरआय आणि पेट सीटी करण्याची गरज राहणार नाही. त्यामुळे वैद्यकीय उपचार घेण्यात आर्थिक अडचण निर्माण होण्याची बाब खरी नाही.

(४) हे खरे नाही

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

(६) लागू नाही

**मुंबईसह राज्यात ऑनलाईन खाद्यपदार्थ वितरण करणाऱ्या कंपन्यांकडून
 वितरण कर्मचाऱ्यांची नियमित तपासणी करणेबाबत**

(५) * २३६२७ श्री.भिमराव (आण्णा) धोंडिबा तापकीर (खडकवासला), श्री.सुनिल प्रभू (दिंडोशी) :
 सन्माननीय कामगार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबईसह राज्यात झोमॅटो, ब्लिंकिट, झेप्टो कॅफे, स्विगी, अमेझॉनसह इतर ऑनलाईन खाद्यपदार्थ वितरण करणाऱ्या कंपन्यांकडून वितरण कर्मचाऱ्यांची पोलीस पडताळणी न करता त्यांना कामावर रुजू करून घेतले जात असल्याचे माहे जानेवारी, २०२६ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, जीवनावश्यक वस्तूंसह सर्व बाबींचा घरपोच पुरवठा करणाऱ्या वितरण कर्मचाऱ्यांमध्ये बांगलादेशी आणि परराज्यातील युवकांची संख्या मोठ्या प्रमाणात असून अशा प्रकारे पोलीस पडताळणी न झालेल्या वितरण करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांमुळे ग्राहकांची फसवणूक, चोरी, जीवाला धोका, महिला, मुली, वयोवृद्ध व्यक्ती व अपंग व्यक्ती यांची सुरक्षितता याबाबत या कंपन्या कोणतीही हमी देत नाहीत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने ऑनलाईन खाद्यपदार्थ वितरित करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची नेमणूक करणाऱ्या संबंधित कंपन्यांविरुद्ध कारवाई करण्यासह नागरिकांच्या सुरक्षिततेच्या दृष्टीने सदर कंपन्यांची पोलीस पडताळणी व जबाबदारी निश्चित करणेबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. आकाश फुंडकर : (१) व (२) हे अंशतः खरे आहे.

प्राप्त माहितीनुसार, राज्य शासनाकडून आपले सरकार पोर्टलवर निमशासकीय, खाजगी संस्था इ. मध्ये नोकरीकरिता वर्तवणूक व चारित्र्य पडताळणी प्रमाणपत्र देणे (Police Clearance Certificate) ही सेवा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. सदर सेवेअंतर्गत ऑनलाईन अर्ज दाखल करणाऱ्या अर्जदारांची विहित वेळेत पोलीस पडताळणी करून सदरचे प्रमाणपत्र पुरविण्यात येते. चारित्र्य पडताळणी करून घेणे ही संबंधित कंपनीची जबाबदारी आहे.

(३) ऑनलाईन खाद्यपदार्थ वितरीत करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची नेमणूक करणाऱ्या संबंधीत कंपन्यांविरुद्ध कारवाई करण्यासाठी नागरिकांच्या सुरक्षिततेच्या दृष्टीने सदर कर्मचाऱ्यांची पोलीस पडताळणी व जबाबदारी निश्चित करण्याबाबत आवश्यक त्या प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करण्यात येत आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

 राज्यात आयुष्मान भारत प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना व महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजनेंतर्गत करावयाच्या मोफत उपचारांचे दरपत्रक जाहीर करण्याबाबत

(६) * २३०९४ श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर), श्री.प्रविण दटके (नागपूर मध्य), श्री.रणधीर सावरकर (अकोला पूर्व), श्री.नारायण कुचे (बदनापूर), श्री.विनोद अग्रवाल (गोंदिया), श्री.शंकर जगताप (चिंचवड), डॉ.विनय विलासराव कोरे (सावकर) (शाहूवाडी), अॅड.पराग अळवणी (विलेपार्ले), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम), श्री.राजन नाईक (नालासोपारा), कॅप्टन आर. सेल्वन (सायन-कोळीवाडा), श्री.पराग शाह (घाटकोपर पूर्व), श्री.चेतन तुपे (हडपसर), श्री.विक्रम पाचपुते (श्रीगोंदा), श्री.विजय देशमुख (सोलापूर शहर उत्तर), श्री.मंगेश चव्हाण (चाळीसगाव), श्री.शिवाजी पाटील (चंदगड), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्री.हिकमत उढाण (घनसावंगी), श्री.राजेश बकाने (देवळी), श्रीमती मोनिका राजळे (शेवगांव), श्री.अभिजीत पाटील (माढा), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.समीर कुणावार (हिंगणघाट), श्री.महेश बालदी (उरण), श्री.सिध्दार्थ शिरोळे (शिवाजीनगर), श्री.संजय उपाध्याय (बोरीवली), श्री.बंटी भांगडिया (चिमूर), श्री.रविशेठ पाटील (पेण) : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात आयुष्मान भारत प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना आणि महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजनेंतर्गत पाच लाखापर्यंतचा उपचार मोफत करण्यात येत असून त्यातील १० मोठ्या आजारांवरील उपचारासाठी रु.पाच लाखाहून अधिक खर्च लागत असल्याने त्याकरिता रु.३५ लाखापर्यंतचा उपचार मोफत करण्यात येणार असल्याची घोषणा शासनाने दिनांक १० जानेवारी, २०२६ रोजी वा त्यादरम्यान केली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या योजनेंतर्गत अंगीकृत रुग्णालयांना देयकांची अदायगी वेळेवर होत नसल्याने रुग्णांना आर्थिक भुर्दंड पडत असल्याने हृदय, फुफ्फुस व मूत्रपिंड प्रत्यारोपण तसेच बोन मॅरो प्रत्यारोपण यासह नऊ आजारांचा उपचार मोफत आणि सवलतीच्या दरात करण्यासाठी सर्व रुग्णालयांत आजार निहाय दरपत्रक लावण्यात येणार आहे हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या दरपत्रकामध्ये रक्त तपासणीपासून रोगाचे निदान होईपर्यंत आणि एक्स-रे पासून ऑपरेशन पर्यंत व रुग्ण रुग्णालयात दाखल झाल्यापासून डिस्चार्ज देईपर्यंत सर्व दरांचा समावेश करण्यात येणार आहे, हे ही खरे आहे काय ,

(४) असल्यास, जन आरोग्य योजना व राज्य निधीतून एकूण २३ ठिकाणी कार्डियॅक लॅब मंजूर करण्यात आले असून सदर लॅब तातडीने सुरू करून रुग्णांसाठी त्याची दर पत्रके जाहीर करण्यात येणार आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार सदर योजनेंतर्गत दहा मोठ्या आजारांवर रु.३५ लाखापर्यंतचे उपचार मोफत करणेसह कार्डियॅक लॅब तातडीने सुरू करून रुग्णांसाठी दर पत्रक जाहीर करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. प्रकाश आबिटकर : (१) हे अंशतः खरे आहे.

अवयव प्रत्यारोपणाच्या रू.५ लाखापेक्षा जास्त खर्च होणाऱ्या ९ दुर्मिळ आजारांवरील उपचारांचा खर्च (रू.९.५ लक्ष ते २२ लक्ष) राज्य आरोग्य हमी सोसायटीच्या अधिनस्त असलेल्या राखीव निधीतून करण्यास शासन निर्णय क्र.समिती-२०२५/E-९६४०८७/MJPJAYAB-PMJAY, दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०२५ अन्वये मान्यता देण्यात आली आहे.

(२) व (३) हे अंशतः खरे आहे.

एकत्रित आयुष्मान भारत - प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना व महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजने अंतर्गत, उपचाराच्या दरामध्ये रक्त तपासणीपासून रोगाचे निदान होईपर्यंत, एक्स रे पासून ऑपरेशन पर्यंत व रूग्ण (अंगीकृत) रूग्णालयात दाखल झाल्यापासून ते डिस्चार्ज होईपर्यंत होणाऱ्या खर्चाचा समावेश आहे.

दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०२५ च्या शासन निर्णयात नमूद केल्याप्रमाणे हृदय, फुफ्फुस व मूत्रपिंड प्रत्यारोपण तसेच बोन मॅरो प्रत्यारोपण यासह नऊ उपचार व शस्त्रक्रियांसाठी उपचार निहाय रू.९.५ लक्ष ते २२ लक्ष या मर्यादेपर्यंत पात्र लाभार्थ्यांना विहित पद्धतीने अर्थसहाय्य केले जाणार आहे.

(४) व (५) विहित आरोग्य संरक्षणाच्या मर्यादेबाहेरील एकूण ९ विशेष उपचारांचा खर्च संबंधित रूग्णालयांना राज्य आरोग्य सोसायटीमार्फत राखीव निधीतून देण्याबाबत दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०२५ च्या शासन निर्णयान्वये तरतूद केली आहे. राज्य आरोग्य हमी सोसायटीच्या अधिनस्त असलेल्या राखीव निधीतून एकूण ९ अवयव रोपण / प्रत्यारोपण शस्त्रक्रियांच्या विहित खर्चास मान्यता देण्याकरिता प्रमाणित कार्यपध्दती निश्चित करण्याची व त्यादृष्टिने तांत्रिक सुसज्जता करण्याची प्रशासकीय कार्यवाही सध्या सुरु आहे.

सदर शासन निर्णयात कारडिअक लॅबच्या खर्चाचा समावेश नाही, याबाबत स्वतंत्र कार्यवाही करण्यात येईल. (६) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील औद्योगिक वसाहतीमधील उद्योगांच्या पाणी दरात वाढ केल्याबाबत

(७) * २५३४२ श्री.रईस शेख (भिवंडी पूर्व) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यातील औद्योगिक वसाहतीमधील उद्योगांच्या पाणी दरात तिप्पट वाढ करण्यात आल्याचे माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उद्योजकांना कोणतीही पूर्वसूचना न देता एक हजार प्रतिलिटर पाण्यामागे रुपये १५ इतकी दरवाढ माहे सप्टेंबर, २०२५ मध्ये करण्यात आली, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, वीज दरवाढी व पाणी दरवाढ झाल्यामुळे उद्योजकांमध्ये प्रचंड संताप व नाराजी निर्माण झाली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदरहू प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुषंगाने उक्त पाणी दरवाढीत फेरविचार करणेबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. उदय सामंत : (१) महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या पाणी पुरवठा योजनेच्या परिचालनासाठी होणाऱ्या खर्चापैकी वीज दर व पाणीपट्टी स्वामित्वधन हे घटक शासनाच्या संबंधित विभागास देय असणारे अनिवार्य वैधानिक शुल्क आहे. तथापि, सन २०१३ पासून वीज व पाणीपट्टीच्या दरात साधारणतः अनुक्रमे ५३.६६% व ३१२.५०% वाढ झाली असली तरी उद्योगावर मोठ्या प्रमाणात बोजा पडू नये म्हणून फक्त सन २०२३-२४ व सन २०२४-२५ मधील फक्त वीज दर व पाणीपट्टी स्वामित्वधन दरातील वाढीच्या अनुषंगाने पाणीपुरवठा

योजनेवरील झालेला खर्च विचारात घेऊन महामंडळाच्या औद्योगिक क्षेत्रातील व औद्योगिक क्षेत्रा बाहेरील ग्राहकांना तसेच स्थानिक स्वराज्य संस्था व ग्रामपंचायती यांना पाणीपुरवठा करण्याकरीता पाण्याच्या दरात वाढ करण्यात येऊन दिनांक १ सप्टेंबर, २०२५ पासून पाण्याचे दर सुधारीत करण्यात आले आहेत.

(२) हे खरे नाही.

म.औ.वि. महामंडळाने वरीलप्रमाणे फक्त सन २०२३-२४ व सन २०२४-२५ मधील वीज दर व पाणी स्वामित्व धन दरातील वाढीच्या अनुषंगाने औद्योगिक क्षेत्रांतर्गत व औद्योगिक क्षेत्राबाहेरील औद्योगिक ग्राहकांकरीता १००० लिटर पाण्याकरीता रू.२.७५ वाढ करण्यात आली आहे. औद्योगिक क्षेत्रांतर्गत व औद्योगिक क्षेत्राबाहेरील ग्राहकांकरीता १००० लिटर पाण्याकरीता रू. २८.७५ एवढी वाढ करण्यात आलेली आहे.

(३) व (४) म.औ.वि. महामंडळाने यापूर्वी सन २०१३ मध्ये पाणी दरवाढ केली होती, सन २०१३ पासून वीज व पाणीपट्टीच्या दरात साधारणतः अनुक्रमे ५३.६६% व ३१२.५०% वाढ झाली असल्याने, महामंडळामार्फत पाणीपुरवठा करण्याकरीताच्या खर्चात मोठ्या प्रमाणात वाढ झाली आहे. त्यामुळे महामंडळाची आर्थिक तूट कमी करण्याच्या दृष्टीने पाणीपुरवठा दरात वाढ करणे आवश्यक होते. तथापि, उद्योगावर मोठ्या प्रमाणात बोजा पडू नये म्हणून फक्त सन २०२३-२४ व सन २०२४-२५ मधील फक्त वीज दर व पाणीपट्टी स्वामित्वधन दरातील वाढीच्या अनुषंगाने पाणीपुरवठा योजनेवरील झालेला खर्च विचारात घेऊन महामंडळाच्या औद्योगिक क्षेत्रातील व औद्योगिक क्षेत्रा बाहेरील ग्राहकांना तसेच स्थानिक स्वराज्य संस्था व ग्रामपंचायती यांना पाणीपुरवठा करण्याकरीता पाण्याच्या दरात वाढ करण्यात आली आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

मुंबईतील सर ज.जी. समूह रुग्णालय हॉस्टेलमध्ये राष्ट्रीय पात्रता प्रवेश परीक्षेच्या (NEET)

खोट्या गुणपत्रिकेच्या आधारे केलेला फसवणुकीचा प्रकार

(८) * २४१३७ श्री.धनंजय मुंडे (परळी) : सन्माननीय वैद्यकीय शिक्षण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबईमध्ये सर ज.जी.समूह रुग्णालयाच्या जुन्या बॉईज हॉस्टेलमध्ये राष्ट्रीय पात्रता प्रवेश परीक्षेच्या (National Eligibility-cum-Entrance Test (NEET)) खोट्या गुणपत्रिकेचा वापर करून स्वतःला एमबीबीएस विद्यार्थी असल्याचे भासवत बेकायदेशीरपणे वास्तव्य करणाऱ्या २१ वर्षांच्या तरुणाला माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये अटक करण्यात आली असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर घटना ही हॉस्टेलमध्ये प्रवेश देताना राष्ट्रीय पात्रता प्रवेश परीक्षा (NEET) गुणपत्रिका, प्रवेश कागदपत्रे व विद्यार्थी ओळख तपासणीची जबाबदारी असलेल्या रुग्णालय प्रशासन व संबंधित शासकीय यंत्रणांनी आवश्यक पडताळणी न केल्यामुळे घडली असल्यामुळे हॉस्टेलमध्ये वास्तव्यास असलेल्या वैद्यकीय विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेवर तसेच रुग्णालयाच्या अंतर्गत व्यवस्थेवर गंभीर परिणाम झाला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) तसेच, या घटनेप्रमाणे राज्यातील इतर वैद्यकीय महाविद्यालये, रुग्णालये किंवा शासकीय हॉस्टेलमध्ये राष्ट्रीय पात्रता प्रवेश परीक्षा (NEET) किंवा इतर शैक्षणिक कागदपत्रांच्या आधारे फसवणूक करून अनधिकृत प्रवेश अथवा वास्तव्य केल्याचे प्रकार आढळून आले आहे, हे ही खरे आहे काय

(४) असल्यास, सदर प्रकरणाची शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार यास जबाबदार अधिकारी किंवा कर्मचारी यांच्यावर कारवाई करणेसह अशा प्रकारच्या फसवणुकीस आळा घालण्यासाठी सर्व शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालये, रुग्णालये व हॉस्टेलमध्ये राज्यव्यापी तपासणी, ऑडिट किंवा विशेष मोहीम राबविण्यासंदर्भात कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. हसन मुश्रीफ : (१) व (२) ग्रॅट शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व सर ज. जी. समूह रुग्णालय येथे जुन्या बॉईज हॉस्टेलमध्ये राष्ट्रीय पात्रता प्रवेश परीक्षा २०२५ { National Eligibility-cum- Entrance Test (NEET UG-२०२५) } च्या खोट्या/ बनावट गुणपत्रिकेद्वारे महाविद्यालयात प्रवेश घेतला असल्याचे भासवून अनधिकृतपणे वास्तव्य करणाऱ्या फ्रॅसल शेख या व्यक्तिविरोधात सर जे.जे. मार्ग पोलीस ठाणे येथे दिनांक १२ डिसेंबर, २०२५ रोजी प्रथम खबर अहवाल (F.I.R.) क्र.०७२९/२०२५ अन्वये तक्रार दाखल करण्यात आली आहे. याप्रकरणी सदर इसमास अटक करण्यात आली.

वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन संचालनालयामार्फत दिनांक २० फेब्रुवारी, २०२६ रोजीच्या पत्रान्वये अधिष्ठाता, ग्रॅट शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व सर ज. जी. समूह रुग्णालय यांना सदर प्रकरणी सखोल चौकशी करून अहवाल संचालनालयास सादर करण्याबाबत कळविण्यात आले आहे.

तसेच वसतिगृहातील सुरक्षिततेच्या दृष्टिकोनातून सुरक्षा रक्षकांचे अतिरिक्त राऊंड घेणे, विद्यार्थ्यांवर लक्ष ठेवणे, हॉस्टेल गेट रात्री १० वाजता बंद करणे व फॅकल्टीमार्फत वसतिगृहातील राऊंड घेणे इत्यादी उपाययोजना करण्यात आल्या आहेत.

(३) नाही.

अशा प्रकारची कोणतीही अन्य घटना आढळून आली नाही.

(४) राज्यातील सर्व शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयांना संचालनालयाच्या दिनांक २० फेब्रुवारी, २०२६ रोजीच्या परिपत्रकान्वये महाविद्यालय व रुग्णालय परिसरातील वसतिगृहांच्या सुरक्षासंदर्भात उपाययोजना तातडीने करण्याबाबत कळविण्यात आले आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**खैरी (ढालगाव) (ता.सावनेर, जि.नागपूर) ग्रामपंचायत क्षेत्रात
 दूषित पाणीपुरवठा होत असल्याबाबत**

(९) * २३०३९ श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), डॉ.आशिषराव देशमुख (सावनेर), श्री.मुरजी (काका) पटेल (अंधेरी पूर्व) : सन्माननीय पाणीपुरवठा व स्वच्छता मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) खैरी (ढालगाव) (ता.सावनेर, जि.नागपूर) ग्रामपंचायत क्षेत्रात गेल्या काही दिवसांपासून अत्यंत दूषित आणि दुर्गंधीयुक्त पाणी पुरवठा होत असल्याची बाब माहे जानेवारी, २०२६ मध्ये निदर्शनास आली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर पिण्याच्या पाण्याची फुटलेली मुख्य पाईपलाईन दुरुस्त न केल्याने दूषित पाणी प्यायल्यामुळे सुमारे ९० जणांना उलट्या, जुलाब, गॅस्ट्रो आणि इतर जलजन्य आजारांची लागण होऊन त्यांच्या आरोग्यावर गंभीर परिणाम झाला, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, त्या अनुषंगाने येथील पिण्याच्या पाण्याची पाईपलाईन तातडीने दुरुस्त करून शुद्ध पिण्याचे पाणी (उदा. नवीन जलवाहिनी, वॉटर प्युरिफायर प्लांट इ.) कायमस्वरूपी उपलब्ध करून देण्याची कार्यवाही करणेसह या कामास विलंब करणाऱ्या संबंधित दोषी अधिकाऱ्यांवर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गुलाबराव पाटील : (१) होय, हे अंशतः खरे आहे.

(२) सदर गावातील काही असामाजिक तत्वानी गावातील पाईपलाईन फोडल्याने गावातील थोड्या लोकांना जलजन्य आजाराची लागण झालेली होती. त्यामुळे योजनेस स्थानिक अधिकाऱ्यांनी तातडीने भेट देऊन व योजनेची पाहणी करून बाधित पाईपलाईनबाबत ग्रामपंचयतीला सूचना दिलेल्या होत्या व त्यावर तातडीने ग्रामपंचायतीमार्फत कारवाई करून गावात सुरळीत पाणी पुरवठा सुरू करण्यात आला आहे. यामध्ये कोणतीही दिरंगाई करण्यात आलेली नाही.

(३) यामध्ये कोणताही विलंब करण्यात आलेला नाही. सद्यःस्थितीत पाणी पुरवठा सुरळीत सुरू आहे.

(४) यामध्ये कोणताही विलंब झालेला नाही.

नंदुरबार जिल्ह्यातील अंगणवाडी पूरक आहार योजनेत अपहार झाल्याबाबत

(१०) * २८१८३ श्री.आमश्या पाडवी (अक्कलकुवा), श्री.प्रकाश सुर्वे (मागाठाणे), श्री.संजय गायकवाड (बुलढाणा), श्री.मंगेश कुडाळकर (कुर्ला), श्री.संतोष बांगर (कळमनुरी), श्री.मनोज जामसुतकर (भायखळा), श्री.काशिनाथ महादु दाते (पारनेर), श्री.अमोल पाटील (एरंडोल), श्री.किशोर पाटील (पाचोरा) : सन्माननीय महिला व बालविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) नंदुरबार जिल्ह्यातील अंगणवाडी पूरक आहार योजनेत दोन कर्मचाऱ्यांनी बालकांच्या नावावर खोटे देयक सादर करून रु. १२ लाख ५ हजार ६५६ इतक्या रुपयांचा अपहार केल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या प्रकरणात सदर कर्मचाऱ्यांनी अधिकाऱ्यांची बनावट स्वाक्षरी केली असल्याचे प्राथमिक चौकशीत समोर आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, नंदुरबार तालुक्यात ही योजना प्रत्यक्षात लागू नसतानाही बालविकास प्रकल्प, रनाळा येथे खोट्या पद्धतीने देयके सादर केल्याची बाब निदर्शनास आली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, या प्रकरणाची चौकशी करून दोषींवर कारवाई करणेसह भविष्यात अशा अपहाराच्या घटना रोखण्यासाठी शासनाने कोणत्या उपाययोजना केल्या वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

कुमारी आदिती तटकरे : (१), (२) व (३) हे खरे आहे.

(४) सदर प्रकरणी एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना प्रकल्प कार्यालय रनाळा (जि. नंदुरबार) येथील संबंधित कनिष्ठ सहाय्यक आणि बाल विकास विभाग (नंदुरबार) येथील संबंधित कनिष्ठ सहाय्यक या दोन्ही कर्मचाऱ्यांना जिल्हा परिषद सेवेतून तातडीने निलंबित करण्यात आले आहे. तसेच, या प्रकरणाची सखोल चौकशी करण्यासाठी अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, नंदुरबार यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक १४ जानेवारी, २०२६ रोजी चौकशी समिती गठीत करण्यात आली आहे

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यात बालविवाह व अल्पवयीन मुलींमध्ये गर्भधारणेची

वाढती संख्या रोखण्यासाठी करावयाची उपाययोजना

(११) * २६८५१ श्रीमती सई डहाके (कारंजा), श्री.प्रदिप जैस्वाल (छत्रपती संभाजीनगर मध्य) : सन्माननीय महिला व बालविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात विशेषतः अमरावती जिल्ह्यामध्ये बालविवाह आणि लैंगिक अत्याचाराच्या घटनांमुळे कुमारी माता होण्याचे प्रमाण वाढत असून छत्रपती संभाजीनगर जिल्ह्यात गतवर्षी तब्बल ४५३ अल्पवयीन मुली माता झाल्या असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, अमरावती जिल्ह्यात मागील ९ महिन्यांत ६० अल्पवयीन मुलींना गर्भधारणेची (कुमारी माता) अधिकृत आकडेवारी शासनाला उपलब्ध झाली असून यापैकी एकाही प्रकरणात लैंगिक गुन्ह्यांपासून बालकांचे संरक्षण (POCSO) कायद्यान्वये तसेच बालविवाह प्रतिबंधक कायद्यान्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार बालविवाह व अल्पवयीन मुलींमध्ये गर्भधारणेची वाढती संख्या रोखण्यासाठी शिक्षण संस्था, आरोग्य विभाग, एकात्मिक बाल विकास सेवा (ICDS), गृह विभाग व बालकल्याण समित्यांच्या माध्यमातून एकत्रित प्रतिबंधात्मक योजना राबविण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

कुमारी आदिती तटकरे : (१) व (२) अंशतः खरे आहे.

अमरावती जिल्ह्यात मागील ९ महिन्यांतील एकूण १२ प्रकरणांमध्ये बालविवाह प्रतिबंधक कायद्यान्वये गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

तसेच, छत्रपती संभाजीनगर जिल्ह्यामध्ये सन २०२४ व २०२५ या वर्षांमध्ये एकूण १७३ बालविवाह रोखण्यात आले असून ९ प्रकरणांमध्ये बालविवाह प्रतिबंधक अधिनियम व पोक्सो अंतर्गत कार्यवाही करून FIR दाखल करण्यात आले आहेत.

(३) राज्यामध्ये बालविवाह रोखण्यासाठी बाल विवाह प्रतिबंध अधिनियम २००६ कार्यान्वीत असून महाराष्ट्र बाल विवाह प्रतिबंध नियम, २०२२ तयार करण्यात आले आहेत. त्यानुसार राज्यात बालविवाह रोखण्यासंदर्भात कार्यवाही करण्यात येते.

राज्यातील ग्रामीण भागासाठी ग्राम सेवकांना तसेच नागरी भागासाठी नागरी बाल विकास प्रकल्प अधिकारी यांना त्यांच्या कार्यक्षेत्रात बाल विवाह प्रतिबंध अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात आले आहे. तसेच त्यांना सहाय्य करण्यासाठी अनुक्रमे अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी पर्यवेक्षिका यांना सहाय्यक बाल विवाह प्रतिबंधक अधिकारी घोषित करण्यात आलेले आहे. राज्यातील प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये जिल्हा बाल संरक्षण कक्षाची स्थापना करण्यात आली असून या कक्षा मार्फत बाल विवाहाच्या प्रथेचे निर्मूलन करण्यासाठी जनजागृती कार्यक्रमाचे आयोजन नियमितपणे करण्यात येते.

केंद्र शासनाच्या “बाल विवाह मुक्त भारत अभियान” या मोहिमेंतर्गत राज्यातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये बाल विवाह प्रथा संपूर्णपणे संपुष्टात आणण्यासाठी मोहिम राबविण्यात येत आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

नाशिक जिल्हा रुग्णालयात कोविड काळात झालेली आर्थिक अनियमितता

(१२) * २३५५८ श्रीमती नमिता मुंदडा (केज) : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) नाशिक, जिल्हा रुग्णालयात सन २०२१-२२ या दरम्यान कोविड-१९ साथरोग परिस्थिती हाताळण्याठी तत्कालीन सिव्हिल सर्जन डॉ. अशोक थोरात यांच्या कार्यकाळात नाशिक व मालेगाव येथे अनुक्रमे ३० व १० खाटांचा मॉड्यूलर आयसीयू बांधण्यासाठी वैद्यकीय उपकरणे खरेदी करण्यासाठी बोगस कंपनी व बनावट अंदाजपत्रके तयार करून निविदा प्रक्रियेत रु.११ कोटी इतक्या रुपयांची अनियमितता झाली असल्याचे नाशिक जिल्हा परिषदेच्या तत्कालीन मुख्य कार्यकारी अधिकारी (सीईओ) यांच्या नेतृत्वाखालील नेमण्यात आलेल्या चौकशी समितीस निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, सदर प्रकरणी डॉ. थोरात यांच्यासह इतर दोषीवर फौजदारी गुन्हे दाखल करण्यात आले असून तत्कालीन मुख्य प्रशासकीय अधिकारी डॉ. निखील सौदाने यांना अटक केली परंतु डॉ. थोरात यांच्यावर अद्याप कारवाई करण्यात आलेली नाही, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, तत्कालीन सिव्हिल सर्जन डॉ. अशोक थोरात यांना बीड, जिल्हा रुग्णालयात कोविड काळात आर्थिक अनियमितता केल्याप्रकरणी निलंबित करण्यात आलेले असल्याने शासनाची फसवणूक केल्या प्रकरणी प्रमुख म्हणून ते जबाबदार असून त्यांच्यावर त्वरित कारवाई करणेबाबतची मागणी लोकप्रतिनिधी (केज मतदारसंघ) यांनी मा.आरोग्य मंत्री यांचेकडे दिनांक १५ ऑगस्ट, २०२५ रोजी वा त्यादरम्यान निवेदनाद्वारे केली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून डॉ. थोरात व डॉ. सौदाने यांच्यावर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. प्रकाश आबिटकर : (१) हे अंशतः खरे आहे.

(२) हे खरे आहे.

तथापि, सदर फौजदारी गुन्हे दाखल करण्याची कार्यवाही तत्कालीन जिल्हा शल्यचिकित्सक यांनी सक्षम प्राधिकारी यांच्या पूर्व परवानगीविना केली असल्याने सदर प्रकरणाची स्वतंत्रपणे चौकशी करण्यात आली आहे.

(३) हे खरे आहे.

(४) याप्रकरणी फौजदारी गुन्हे दाखल करण्याची कार्यवाही तत्कालीन जिल्हा शल्यचिकित्सक यांनी सक्षम प्राधिकारी यांच्या पूर्व परवानगीविना केली असल्याने सदर प्रकरणाची स्वतंत्रपणे चौकशी करण्यात आली आहे. सदर चौकशी अहवालानुसार कारवाई करण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**आलदंडी टोला (ता.एटापल्ली, जि.गडचिरोली) येथे प्रसूतीची सोय नसल्याने
 आदिवासी महिलेचा तिच्या बाळासह झालेला मृत्यू**

(१३) * २३१३३ श्री.काशिनाथ महादु दाते (पारनेर), श्री.संतोष बांगर (कळमनुरी), श्री.राजेंद्र गावित (पालघर), श्री.सुहास बाबर (खानापूर), श्री.रोहित पवार (कर्जत जामखेड), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), डॉ.नितिन राऊत (नागपूर उत्तर), श्री.रईस शेख (भिवंडी पूर्व), श्री.मंगेश कुडाळकर (कुर्ला), श्री.चेतन तुपे (हडपसर), श्री.अमोल पाटील (एरंडोल), श्री.विलास भुमरे (पैठण), श्री.संजय गायकवाड (बुलढाणा), श्री.उत्तमराव जानकर (माळशिरस), श्री.चंद्रकांत (भाऊ) निंबाजी पाटील (मुक्ताईनगर), श्री.निलेश राणे (कुडाळ), श्री.गजानन लवटे (दर्यापूर), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.साजिद पठाण (अकोला पश्चिम), श्री.हेमंत ओगले (श्रीरामपूर), श्री.रामदास मसराम (आरमोरी), श्री.नरेंद्र भोंडेकर (भंडारा) : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) आलदंडी टोला (ता.एटापल्ली, जि.गडचिरोली) येथील श्रीमती आशा संतोष किरंगा (वय २४ वर्षे) या नऊ महिन्यांच्या गर्भवती महिलेला प्रसूतीसाठी रस्ते व आरोग्य सुविधांच्या अभावामुळे जंगल मार्गाने सुमारे

६ किलोमीटर पायपीट करावी लागल्यामुळे प्रथम पोटातील बाळाचा व त्यानंतर मातेचाही मृत्यू झाला असल्याची बाब दिनांक ३ जानेवारी, २०२६ रोजी वा त्यादरम्यान निदर्शनास आली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर गर्भवती महिलेच्या मृत्यूनंतरही शव विच्छेदनासाठी स्त्रीरोग तज्ज्ञ उपलब्ध नसल्यामुळे हेडरी येथून एटापल्ली ग्रामीण रुग्णालय व नंतर अहेरीला पाठविल्याने माता व बाळाच्या पार्थिवाची हेळसांडही झाली असल्याची गंभीर बाब निदर्शनास आली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर गाव हे मुख्य रस्त्यापासून तुटलेले असून येथे प्रसूतीसाठी आवश्यक आरोग्य सुविधा, रुग्णवाहिका व तज्ज्ञ डॉक्टर उपलब्ध नसल्याचे तसेच आदिवासी भागासाठी शासन दरवर्षी कोट्यावधी रुपयाचा निधी उपलब्ध करून देऊनही अद्यापही या भागात रस्ते, दवाखाने व इतर मूलभूत सुविधा नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार आदिवासी व दुर्गम भागातील रस्ते, आरोग्य केंद्रे, तज्ज्ञ मनुष्यबळ व रुग्णवाहिका सुविधा तातडीने उपलब्ध करून देऊन भविष्यात अशा घटना टाळण्यासाठी कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. प्रकाश आंबिटकर : (१) दिनांक ०२ जानेवारी, २०२६ रोजी या मातेची प्रकृती रात्री ०१:०० वाजता गंभीर झाल्यावर आशा कार्यकर्तीशी संपर्क साधला असता रुग्णवाहिकेची व्यवस्था करून लॉयडस काली अम्माल मेमोरीयल रुग्णालय हेडरी येथे सकाळी ०३:३६ वाजता उपचारासाठी भरती करण्यात आले. रुग्णालयात वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडून तात्काळ उपचार सुरु करण्यात आले. तथापि माता उपचारांना अपेक्षित प्रतिसाद देत नसल्यामुळे दिनांक ०२ जानेवारी, २०२६ रोजी पहाटे ५.०८ वाजताच्या दरम्यान मातेचा मृत्यू झाला, हे खरे आहे.

(२) हे खरे नाही.

सदर प्रकरणी पोलीस स्टेशन हेडरी येथे Medico Legal Case नोंद करून मृतदेह उपजिल्हा रुग्णालय अहेरी येथे रुग्णवाहिकेने शवविच्छेदनासाठी पाठविण्यात आले. मात्र मृतदेहाची कोणत्याही प्रकारची हेळसांड झाली नाही. ग्रामीण रुग्णालयात स्त्रीरोग तज्ज्ञ पद मंजूर नाही.

(३) आलदंडी टोला हे गाव राष्ट्रीय महामार्ग ३८१ पासून १ कि. मी. अंतरावर असून सदर रस्त्याचे खडीकरण झाले आहे.

आलदंडी हे गांव आरोग्य उपकेंद्र उडेरा व प्राथमिक आरोग्य केंद्र काडोळी बुर्गी अंतर्गत येते. आलदंडी या गावामध्ये रुग्णवाहिका जाऊ शकते. या भागात सर्व उपचारांसाठी शासकीय मानांकांनुसार आरोग्य उपकेंद्र, प्राथमिक आरोग्य केंद्र, ग्रामीण रुग्णालय व उपजिल्हा रुग्णालय या संस्था कार्यरत आहेत.

(४) आदिवासी भागातील मनुष्यबळ प्राधान्याने भरणेबाबत शासनस्तरावर कार्यवाही सुरु असून या भागातील माता मृत्यू कमी करण्यासाठी जननी सुरक्षा, जननी शिशु सुरक्षा कार्यक्रम, अंनिमिया मुक्त भारत, संस्थात्मक प्रसूतीसाठी प्रोत्साहन, प्रधानमंत्री सुरक्षित मातृत्व अभियान, वात्सल्य कार्यक्रम, मातृत्व अनुदान योजना, भरारी पथक योजना, दाई बैठका योजना, मान्सूनपूर्व व मान्सूनपश्चात उपाययोजना, माहेर घर, ऊसतोड कामगारांसाठी विशेष आरोग्य शिबिरे इत्यादी उपाययोजना राबविण्यात येत आहेत. एटापल्ली तालुक्यात रुग्णांकरिता १०२ च्या ९ रुग्णवाहिका व १०८ ची १ अशा १० रुग्णवाहिका सेवा उपलब्ध आहेत.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**चंद्रपूर येथील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय तथा रुग्णालयातील बंद असलेले
सी.टी. स्कॅन आणि एक्स-रे मशीन दुरुस्त करणेबाबत**

(१४) * २४०३२ श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर) : सन्माननीय वैद्यकीय शिक्षण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) चंद्रपूर येथील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय तथा रुग्णालयातील सी.टी. स्कॅन आणि एक्स-रे मशीन बंद असल्याचे माहे एप्रिल, २०२५ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर रुग्णालयातील सी.टी. स्कॅन मशीनवर दुरुस्तीसाठी गेल्या ८ वर्षांत रु.१६ लाख इतक्या रूपयांचा खर्च झालेला आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सी.टी. स्कॅन व एक्स-रे मशीन बंद असल्यामुळे रुग्णांना खाजगी रुग्णालयात स्वखर्चाने जावे लागते, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार सदर मशीन्स दुरुस्त करून कार्यान्वित करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. हसन मुश्रीफ : (१) संस्थेतील सी.टी. स्कॅन मशीन माहे जानेवारी, २०२५ मध्ये काही दिवसांकरीता नादुरुस्त होती तसेच एक्स-रे मशीन काही दिवसांसाठी नादुरुस्त होती. माहे एप्रिल, २०२५ पासून आजतागायत सदरची मशीन संस्थेत कार्यरत आहेत.

(२) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, चंद्रपूर या संस्थेकडून कर्मवीर मा. सां. कन्नमवार शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय, चंद्रपूर या संस्थेस हस्तांतरीत करण्यात आलेल्या यंत्रसामुग्रीची देखभाल करारान्वये M/s.AOV Internation LLP चेंबूर यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. माहे ऑगस्ट, २०२३ पूर्वी सदर यंत्रसामुग्रीची देखभाल व दुरुस्ती जिल्हा शल्य चिकित्सक, चंद्रपूर यांचेकडून करण्यात येत होती. सदर कंपनीसोबत करण्यात आलेल्या सामंजस्य करारानुसार सदर कंपनी त्यासंबंधीचे देयक यंत्रसामुग्रीच्या खरेदी किंमतीच्या ४ ते ५ % प्रमाणे सादर करीत आहे. यंत्रसामुग्रीच्या विशिष्ट नावाने देयक सादर करीत नाही.

(३) हे खरे नाही,

सदरची सी.टी. स्कॅन मशीन नादुरुस्त कालावधीमध्ये संस्थेच्या रुग्णवाहीकेमधून अत्यावश्यक रुग्णांना ग्रामीण रुग्णालय राजूरा येथे पाठविण्यात आले. कोणत्याही रुग्णांना खाजगी दवाखान्यात पाठविण्यात आलेले नाही. संस्थेतील १ एक्सरे मशीन नादुरुस्त असताना संस्थेकडे चालू असलेल्या उर्वरित २ मशीनद्वारे एक्सरे काढण्यात येत होते.

(४) लागू नाही

(५) लागू नाही

**राज्यातील राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत कार्यरत असलेले
कंत्राटी कर्मचारी यांचे समायोजन करण्याबाबत**

(१५) * २३१५३ श्री.करण देवतळे (वरोरा), श्री.रणधीर सावरकर (अकोला पूर्व), श्री.विजय देशमुख (सोलापूर शहर उत्तर), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमित विलासराव देशमुख (लातूर शहर), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), डॉ.विनय विलासराव कोरे (सावरकर) (शाहूवाडी), श्री.नारायण

कुचे (बदनापूर), श्रीमती मोनिका राजळे (शेवगांव), श्री.साजिद पठाण (अकोला पश्चिम), श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.समीर कुणावार (हिंगणघाट), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम), श्री.महेश बालदी (उरण), श्री.विनोद अग्रवाल (गोंदिया), श्री.किशोर जोरगेवार (चंद्रपूर), श्री.सुनिल प्रभू (दिंडोशी), श्री.उमेश ऊर्फ चंदु यावलकर (मोर्शी), श्री.काशिनाथ महादु दाते (पारनेर), श्री.मंगेश चव्हाण (चाळीसगाव), श्री.बबनराव दत्तात्रय यादव (लोणीकर) (परतूर), अॅड.राहुल ढिकले (नाशिक पूर्व), श्री.राहूल कुल (दौंड), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.बंटी भांगडिया (चिमूर), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्री.नरेंद्र भोंडेकर (भंडारा), श्री.धर्मरावबाबा आत्राम (अहेरी), श्री.संजय पुराम (आमगाव), श्री.संजय उपाध्याय (बोरीवली), श्री.विलास भुमरे (पैठण), श्री.दिलीप लांडे (चांदिवली) :सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यामध्ये आरोग्य अभियानांतर्गत ग्रामीण रुग्णालय, तालुका आरोग्य अधिकारी कार्यालय व प्राथमिक आरोग्य केंद्रावर आरोग्य अधिकारी, कर्मचारी तसेच होमिओपॅथी (BHMS) व आयुर्वेद (BAMS) डॉक्टर तुटपूज्या मानधनावर विविध पदांवर कंत्राटी पद्धतीने काम करीत आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या अभियानांतर्गत (एन.एच.एम) एकूण ७१ संवर्गापैकी फक्त २ संवर्गातील (वाहन चालक व सपोर्ट स्टाफ) या कर्मचाऱ्यांचे समायोजन करण्यात आले असून अद्याप ६९ संवर्गातील कर्मचाऱ्यांचे समायोजन करण्यात आले नाही ,हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, कार्यरत असलेल्या कंत्राटी कर्मचाऱ्यांचे शासन सेवेत समायोजन करण्यासंदर्भात मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली ग्रामविकास आणि सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या दोन्ही विभागाची समिती गठित करण्यात आली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, कंत्राटी पद्धतीने १० वर्षे किंवा त्याहून अधिक कालावधीसाठी सेवा देत असलेल्या विविध संवर्गातील कर्मचाऱ्यांना कायमस्वरूपी सेवेत घेण्यात येणार असल्याबाबत माहे जानेवारी, २०२६ मध्ये शासनाच्या स्तरावर झालेला निर्णय (GR) निर्गमित करण्यात येणार आहे काय,

(५) असल्यास, सन २०१९ पासून प्राथमिक आरोग्य केंद्रामध्ये कार्यरत असलेल्या कंत्राटी / तदर्थ बीएएमएस वैद्यकीय अधिकारी यांना वैद्यकीय अधिकारी गट ब पदावर समावेशन करण्याबाबत मा.मुख्यमंत्री, मा.उपमुख्यमंत्री यांच्या आदेशानुसार माहिती संकलीत करून त्यांच्या समावेशनासाठी सर्व विभागाकडून ना हरकत दाखले घेण्यात आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(६) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार आरोग्य विभागातील सर्व कंत्राटी कर्मचाऱ्यांचे समायोजन करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. प्रकाश आंबिटकर : (१) हे खरे नाही,

राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत विविध कार्यक्रमांतर्गत कंत्राटी तत्वावर कर्मचारी कार्यरत आहेत. सदर राष्ट्रीय आरोग्य अभियानातील कार्यरत कंत्राटी कर्मचारी यांना दिनांक ५ ऑक्टोबर, २०२० रोजीच्या वेतन सुसूत्रिकरणानुसार मानधन लागू आहे. तसेच दरवर्षी कंत्राटी कर्मचारी यांना कार्यमुल्यांकनाच्या आधारावर ५ टक्के वार्षिक मानधनवाढ लागू आहे. तसेच सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षात १५ टक्के (५ टक्के सरसकट व १० टक्के कार्यक्रमांचे निर्देशांक मूल्यांकन अहवालावर आधारित) मानधनवाढ देण्यात आली आहे.

(२) हे खरे आहे,

राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत ७१ संवर्गापैकी उर्वरीत एकूण ६९ संवर्गातील कर्मचाऱ्यांच्या समावेशनासंदर्भात सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या दिनांक ४ नोव्हेंबर, २०२५ व दिनांक १७ नोव्हेंबर, २०२५ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार समायोजन करण्याची कार्यवाही शासन स्तरावर सुरु आहे.

(३) सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या दिनांक १७ नोव्हेंबर, २०२५ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत कार्यरत कंत्राटी कर्मचाऱ्यांच्या नियमित पदावरील समावेशन करण्यासंदर्भात मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्यात आली असून त्यामध्ये प्रधान सचिव, ग्रामविकास विभाग व सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग यांचा समावेश आहे.

(४) राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत कार्यरत पात्र कंत्राटी कर्मचाऱ्यांच्या सेवा मा.मंत्रीमंडळाने घेतलेल्या दिनांक ४ नोव्हेंबर, २०२५ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार तसेच मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत समितीच्या निर्देशानुसार सेवा समायोजनाबाबत आवश्यक कार्यवाही करण्यात येईल.

(५) हे खरे नाही.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

रत्नागिरी जिल्ह्यात गेल्या दोन वर्षात अर्भकांचे झालेले मृत्यू

(१६) * २३३६६ श्री.भास्कर जाधव (गुहागर) : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) रत्नागिरी जिल्हा पोलीस दलात पोलीस हेडकॉन्स्टेबल असलेल्या एका गर्भवती महिलेचा व तिच्या बाळाचा प्रसूती दरम्यान मृत्यू झाल्याची घटना दिनांक २५ जुलै, २०२५ रोजी वा त्यादरम्यान घडली असल्याचे निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, शासकीय रुग्णालयांमध्ये अत्याधुनिक सोयी सुविधा, उपकरणे यांचा अभाव तसेच तज्ञ वैद्यकीय अधिकारी, कर्मचारी यांची रिक्त पदे यामुळे रत्नागिरी जिल्ह्यात गेल्या दोन वर्षात ३१७ अर्भकांचा तर गेल्या वर्षभरात राज्यात १२ हजार ४३८ बालमृत्यू झाल्याची कबुली आरोग्य विभागानेच दिली आहे, हे ही खरे आहे काय

(३) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार सदर माता-अर्भकांच्या मृत्यू प्रकरणी जबाबदार असण्याच्या संबंधितावर कारवाई करणेसह शासकीय रुग्णालयांमध्ये अत्याधुनिक सोयी सुविधा, उपकरणे उपलब्ध करून देणे तसेच रिक्त पदे भरणेबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. प्रकाश आंबटकर : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) हे अंशतः खरे आहे.

माहे सप्टेंबर, २०२५ च्या पहिल्या आठवड्यात प्रसिद्ध झालेल्या एसआरएस २०२३ च्या अहवालानुसार महाराष्ट्र राज्याचा नवजात मृत्यूदर ११ आहे व ५ वर्षाखालील बालमृत्यूचा दर १६ पर्यंत खाली आलेला आहे. राज्याने बालमृत्यू, मातामृत्यू प्रमाण घटविण्यासाठी सन २०३० पर्यंत निर्धारित उद्दीष्ट याआधीच साध्य केले आहे. अर्भकमृत्यू दर (IMR) देशाचा २५ तर महाराष्ट्राचा १४ तसेच मातामृत्यू (MMR) देशाचा ८८ तर महाराष्ट्राचा ३६ असा असून, महाराष्ट्राची क्रमवारी ही देशात चौथी आहे. रत्नागिरी जिल्ह्यात गेल्या दोन वर्षात (सन २०२३-२४ व २०२४-२५ मध्ये) २५१ अर्भकांचा मृत्यू झाला आहे. तसेच राज्यामध्ये गेल्या वर्षभरामध्ये (सन २०२४-२५ मध्ये) १३७२८ बालमृत्यू झाले आहेत.

(३) रत्नागिरी जिल्ह्यामध्ये पोलीस विभागातील हेडकॉन्स्टेबल पदावर कार्यरत असलेली माता ही ३९.५ आठवड्याची गर्भवती होती. दिनांक २५ जुलै, २०२५ रोजी आकडी आल्यामुळे सदर मातेची प्रकृती बिघडल्याने त्यांना जिल्हा शासकीय रुग्णालय अथवा खाजगी रुग्णालयात संदर्भित करण्याचा सल्ला देण्यात आला होता. या मातेच्या नातेवाईकाने त्यांना खाजगी रुग्णालयात दाखल केले. प्रसूती होण्याअगोदरच मातेची प्रकृती गंभीर झाली असल्याने उपचारादरम्यान तिचा मृत्यू झाला. तिची प्रसूती झाली नाही. सदर माता मृत्यूचे जिल्हास्तरावर अन्वेषण करण्यात आले असून उपचारामध्ये विलंब वा हलगर्जीपणा झाल्याचे दिसून येत नाही.

शासकीय रुग्णालयांमध्ये अतिदक्षता कक्ष (ICU), विशेष नवजात काळजी कक्ष (SNSU-Special Newborn Care Unit), पोषण पुनर्वसन केंद्र (NRC-Nutritional Rehabilitation Center) व नवजात स्थिरीकरण कक्ष (NBSU-Newborn Stabilization Unit), सी.टी. स्कॅन, एम.आर.आय., मनोविकृती सेवा, सोनोग्राफी, डायलेसिस सुविधा, ट्रॉमा केअर युनिट, विभागीय संदर्भिय सेवा रुग्णालयामध्ये कार्डिओ व्हॅस्कुलर थोरेसिक युनिट, ऑनकॉलॉजी व केमोथेरेपी, नेफ्रॉलॉजी व युरॉलॉजी युनिट इ. सुविधा देण्यात येतात.

शासकीय रुग्णालयांमध्ये विशेषज्ञ, स्त्रीरोग तज्ञ, बधीरीकरणतज्ञ, नेत्रशल्यचिकित्सक, अस्थीव्यंगोपचार तज्ञ इ. वर्ग १ संवर्गातील ७०३ पदे मंजूर असून २९९ पदे भरलेली तसेच ४०४ पदे रिक्त आहेत. सदर रिक्त पदे भरण्याबाबत राज्यस्तरावरून कार्यवाही सुरु आहे. तसेच राष्ट्रीय आरोग्य अभियान अंतर्गत मंजूर प्रकल्प अंमलबजावणी आराखड्यानुसार विविध स्तरावर रिक्त असलेली संवर्गनिहाय पदे विशेष मोहिम राबवून भरण्याबाबत वेळोवेळी मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यात कुपोषणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजना

(१७) * २२९७० श्रीमती सुलभा खोडके (अमरावती), श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.समीर कुणावार (हिंगणघाट), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम), श्री.महेश बालदी (उरण), श्री.मनोज कायंदे (सिंदखेड राजा), श्रीमती सरोज अहिरे (देवळाली), श्री.प्रतापराव पाटील चिखलीकर (लोहा), श्री.धर्मरावबाबा आत्राम (अहेरी), श्री.शंकर मांडेकर (भोर), श्री.संजय पोतनीस (कलिना), श्री.रमेश कराड (लातूर ग्रामीण), श्री.चंद्रदीप नरके (करवीर), श्री.विजय देशमुख (सोलापूर शहर उत्तर), डॉ.आशिषराव देशमुख (सावनेर), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.मंगेश चव्हाण (चाळीसगाव), श्री.शंकर जगताप (चिंचवड), श्रीमती सना मलिक (अणुशक्ती नगर), श्रीमती मोनिका राजळे (शेवगांव), श्री.शिरीषकुमार नाईक (नवापूर), श्री.राजु तोडसाम (अर्णी), श्री.मोहन मते (नागपूर दक्षिण), श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर), श्री.मनोज जामसुतकर (भायखळा), श्री.विक्रम पाचपुते (श्रीगोंदा), श्री.प्रविण दटके (नागपूर मध्य), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.रोहित पवार (कर्जत जामखेड), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.बबनराव दत्तात्रय यादव (लोणीकर) (परतूर), श्री.रणधीर सावरकर (अकोला पूर्व), श्री.अमित विलासराव देशमुख (लातूर शहर), श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), श्रीमती स्नेहा दुबे (वसई), श्री.बंटी भांगडिया (चिमूर), श्री.उमेश ऊर्फ चंदु यावलकर (मोर्शी), श्री.प्रकाश (दादा) सुंदरराव सोळंके (माजलगांव), श्री.संजय उपाध्याय (बोरीवली), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.साजिद पठाण (अकोला पश्चिम), श्री.चेतन तुपे (हडपसर), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.राजेंद्र गावित (पालघर), श्री.संजय पुराम (आमगाव), श्री.विजय रहांगडाले (तिरोडा), अॅड.राहुल ढिकले (नाशिक पूर्व), श्री.नारायण कुचे (बदनापूर), श्री.रामदास मसराम (आरमोरी), श्री.अनिल मांगुळकर (यवतमाळ), श्री.राहुल कुल (दौंड),

श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.धनंजय मुंडे (परळी), श्री.हारुन खान (वसोवा), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.हरिष पिंपळे (मुर्तिजापूर), श्री.मुरजी (काका) पटेल (अंधेरी पूर्व), डॉ.नितिन राऊत (नागपूर उत्तर) : सन्माननीय महिला व बालविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यात मागील तीन वर्षात कुपोषित बालकांची संख्या कमी झाली असल्याचे शासनाकडून सांगण्यात येत असले तरीही माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये शासनाने मा.न्यायालयात सादर केलेल्या प्रतिज्ञापत्रानुसार अद्याप १ लाख ३७ हजार ४०७ बालके कुपोषणग्रस्त असल्याचे नमूद केले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, नवजात बालमृत्यू होण्यामागे कुपोषण आणि मांतामधील संसर्गजन्य आजार हे मुख्य कारण असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, मुलांचे कुपोषण होऊ नये तसेच गरोदर महिलांना योग्य आरोग्य उपचार व आहार देण्याच्या दृष्टीने सुरु असलेल्या योजनांमध्ये त्रुटी तसेच बालविवाह, अंधश्रद्धा आणि मूलभूत आरोग्य सुविधांचा अभाव यामुळे हे प्रकार दिवसेंदिवस वाढत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, गर्भवती महिला व नवजात बालकांना सकस आहार मिळावे, माता व बालमृत्यूदर कमी व्हावा, कुपोषणावर मात करता यावी यासाठी सुरु केलेली प्रधानमंत्री मातृवंदना योजनेतर्गत लाभार्थ्यांची संख्येत वाढ होत असल्याने निधी वितरणाचे प्रमाण वाढविण्याबाबत मागणी होत आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (५) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार बालकांचे कुपोषण पूर्णतः निर्मूलन करण्यासाठी कालबद्ध व परिणामाभिमुख उपाययोजना करणे,गरोदर मातांना सकस आहार पुरविणे व त्यासाठी निधीची तरतूद करण्यासाठी कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

कुमारी आदिती तटकरे : (१), (२), (३), (४) व (५) एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेतर्गत, अंगणवाडी सेविकेमार्फत दरमहा बालकांची वजन व उंची मोजली जाते. या माहितीची नोंद नियमितपणे 'पोषण ट्रॅकर' (Poshan Tracker) या संगणकीय प्रणालीमध्ये करण्यात येते. त्याआधारे सदर प्रणालीद्वारे बालकांची सामान्य, मध्यम कुपोषित किंवा तीव्र कुपोषित अशी श्रेणी निश्चित केली जाते. पोषण ट्रॅकरवरील आकडेवारीनुसार, गेल्या तीन वर्षातील राज्याची कुपोषण स्थिती पुढीलप्रमाणे आहे:-

कालावधी	वजन व उंची घेतलेल्या बालकांची संख्या	एकूण तीव्र कुपोषित बालके	(%)	एकूण मध्यम कुपोषित बालके	(%)
मार्च २०२३	४१६७१८०	८०२४८	१.९३	२१२२०३	५.०९
मार्च २०२४	४२६२६५२	५१४७५	१.२१	१६६९९८	३.९२
मार्च २०२५	४८१०३०२	२९१०७	०.६१	१४९६१७	३.११
डिसेंबर २०२५	४४७६०२८	१६१०२	०.३६	१०७४८९	२.४०
जानेवारी २०२६	४४३५४०४	१४६६०	०.३३	९९२७५	२.२४

मागील तीन वर्षातील आकडेवारीवरून राज्यातील कुपोषणाचे प्रमाण कमी होत असल्याचे दिसून येते.

आरोग्य विभागाकडून प्राप्त झालेल्या माहितीनुसार मागील अडीच वर्षात (सन २०२३-२४, २०२४-२५ व २०२५-२६-सप्टेंबर अखेर पाच वर्षांखालील एकूण ३४३२५ इतके बाल मृत्यू झालेले आहेत. या मृत्यूची प्रमुख कारणे मुदतपूर्व जन्म/कमी वजनाची बालके (Prematurity/Low Birth Weight), जंतुसंसर्ग (Sepsis), न्युमोनिया, जन्मतः श्वासावरोध (Birth Asphyxia) इत्यादी आहेत.

प्रधानमंत्री मातृवंदना योजनेर्गत लाभार्थी संख्येनुसार केंद्र व राज्य हिश्याचा निधी उपलब्ध करण्यात येतो व त्यानुसार लाभ अदा करण्यात येतो.

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेर्गत कुपोषण कमी करण्यासाठी खालील उपाययोजना करण्यात येतात:-

- १) पूरक पोषण आहार:- ६ महिने ते ३ वर्ष वयोगटातील बालकांना, तसेच गरोदर महिला आणि स्तनदा मातांना 'टेक होम रेशन' (THR) दिले जाते. ३ ते ६ वयोगटातील बालकांना अंगणवाडी केंद्रांवर गरम ताजा आहार पुरवला जातो.
  - २) नियमित आरोग्य तपासणी:- अंगणवाडी सेविकांमार्फत बालकांची उंची व वजन, तसेच गरोदर मातांचे वजन नियमितपणे घेतले जाते. या नोंदीमुळे त्यांच्या पोषण स्थितीवर लक्ष ठेवणे शक्य होते.
  - ३) भारतरत्न डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजनेर्गत आदिवासी क्षेत्रातील गरोदर महिला आणि स्तनदा मातांना एक वेळचा चौरस आहार दिला जातो. तसेच, ६ महिने ते ६ वर्ष वयोगटातील बालकांना आठवड्यातून चार दिवस अंडी/केळी देण्यात येतात. त्यामध्ये शाकाहारी बालकांना दररोज २ केळी आणि मांसाहारी बालकांसाठी १ अंडे देण्यात येते.
  - ४) सॅम (SAM) बालकांसाठी विशेष उपक्रम:- राज्यातील अति तीव्र कुपोषित (SAM) बालकांसाठी ग्राम/नागरी बाल विकास केंद्रे सुरू करण्यात आली आहेत. या केंद्रांमध्ये सॅम बालकांना दिवसातून तीन वेळा 'एनर्जी डेन्स न्यूट्रिशियस फूड' पुरवले जाते. आवश्यकतेनुसार, आरोग्य विभागामार्फत त्यांना औषधोपचारही दिले जातात. तसेच, दुर्धर आजारांनी ग्रस्त असलेल्या सॅम बालकांना आरोग्य विभागाच्या पोषण पुनर्वसन केंद्रांमध्ये (NRC) दाखल केले जाते, जिथे त्यांना औषधोपचारासोबत विशेष पोषण आहारही दिला जातो.
  - ५) पोषण अभियान आणि जनजागृती:-पोषण अभियानतर्गत अंगणवाडी केंद्रातील बालके, किशोरवयीन मुली आणि महिलांचा पोषणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी तसेच कुपोषणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी विविध स्तरांवर निरंतर शिक्षण वृद्धी दृष्टिकोन (ILA), समुदाय आधारित कार्यक्रम (CBE), रिअल टाइम मॉनिटरिंग (ICT-RTM) आणि जनआंदोलन असे उपक्रम राबवले जात आहेत.
  - ६) "बाळाचे पहिले सुवर्णमयी १००० दिवस" अभियान: राज्यातील नागरी व ग्रामीण भागातील कुपोषण कमी करण्यासाठी, बाळाच्या आयुष्यातील पहिले सुवर्णमयी १००० दिवस या महत्त्वाच्या टप्प्याविषयी व्यापक जनजागृती करण्यात येत आहे.
- (६) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यात सिकलसेल या आजाराचा प्रसार रोखण्यासाठी करावयाची उपाययोजना

(१८) * २३८४७ श्री.संतोष दानवे (भोकरदन), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.रणधीर सावरकर (अकोला पूर्व), श्री.नारायण कुचे (बदनापूर), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.शिरीषकुमार नाईक (नवापूर), श्री.रोहित पवार (कर्जत जामखेड), श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्री.धनंजय मुंडे (परळी), श्री.अनिल पाटील (अमळनेर), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्रीमती मोनिका राजळे (शेवगांव), श्री.रामदास मसराम (आरमोरी), श्री.संजय उपाध्याय (बोरीवली), श्री.समाधान आवताडे (पंढरपूर), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.उत्तमराव जानकर (माळशिरस), श्री.मनोज कायंदे (सिंदखेड राजा), श्री.अनिल मांगुळकर (यवतमाळ), श्री.मुफती मोहम्मद इस्माईल अब्दुल खालीक (मालेगांव मध्य), श्री.काशिनाथ महादु दाते (पारनेर), श्री.रईस शेख (भिवंडी पूर्व), श्री.आमश्या पाडवी (अक्कलकुवा) : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यभरात दिनांक ११ ते १७ डिसेंबर या दरम्यान राबविण्यात आलेल्या सिकलसेल अंनुवंशिक आजाराच्या जनजागृती सप्ताहातर्गत आजाराची तपासणी, निदान, उपचार समुपदेशन तसेच जनजागृतीसाठी विविध उपक्रम हाती घेण्यात आले असल्याचे माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर तपासण्यांमध्ये राज्यातील २१ जिल्ह्यांत आतापर्यंत २४,१६३ सिकलसेल रुग्ण आणि २,८८,८३३ वाहक (Carriers) असल्याचे आढळून आले असून या रुग्णांना 'संजय गांधी निराधार' योजनेचे मासिक आर्थिक साहाय्य आणि 'आयुष्मान भारत' व 'महात्मा ज्योतिराव फुले जनआरोग्य' योजनेचा लाभ मिळण्यास प्रशासकीय दिरंगाईमुळे अडचणी येत आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सिकलसेल रुग्णांना वेळेवर औषधोपचार व रक्तपुरवठा न मिळाल्यास त्यांना तीव्र वेदना, श्वसनाचा त्रास व हृदयावर परिणाम होत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, ग्रामीण भागातील रुग्णांना नियमित पाठपुरावा, समुपदेशन आणि मोफत औषधी मिळण्यामध्ये अडचणी, वेळेवर औषध उपचार न मिळणे तसेच लग्नापूर्वीची तपासणी व जनजागृती यांसारख्या प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांची प्रभावी अंमलबजावणी होत नसणे, शासकीय यंत्रणेच्या दिरंगाईमुळे या आजाराचा प्रसार वाढत आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (५) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुषंगाने या आजाराचा प्रसार रोखण्यासाठी कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. प्रकाश आंबेडकर : (१) हे खरे आहे.

(२) हे खरे नाही.

(३) या आजारामध्ये तीव्र वेदना, सांधेदुखी, अंगदुखी, ताप, कावीळ, रक्तक्षय, दम लागणे, फुफ्फुसांचा गंभीर संसर्ग व महत्वाचे अवयव निकामी होणे अशी लक्षणे आढळून येतात. तथापि, या रुग्णांना अशी लक्षणे उद्भवू नयेत यासाठी Tab, Hydroxyurea सातत्याने दिल्या जातात व आवश्यकता भासल्यास सिकलसेल रुग्णांना मोफत रक्तपुरवठा करण्यात येतो.

(४) हे खरे नाही.

(५) राज्यातील २१ जिल्ह्यांमध्ये सद्यःस्थितीत एकूण २२,५८६ सिकलसेल रुग्ण व २,२३,२२३ सिकलसेल वाहक आहेत. केंद्र शासनामार्फत राष्ट्रीय सिकलसेल ॲनिमिया निर्मूलन मिशन कार्यक्रम राबविण्यात येत असून ज्याद्वारे २०४७ पर्यंत सिकलसेल आजाराचे समूळ उच्चाटन करण्याचा उद्देश आहे.

सदर कार्यक्रमांतर्गत ० ते ४० वयोगटातील स्क्रीनिंग चाचणी म्हणून मोफत सोल्यूविलिटी चाचणी, निश्चित निदानसाठीची HPLC तपासणी, समुपदेशन, हायड्रोक्सीयुरिया आणि फॉलिक ऍसिड उपचार, मोफत रक्त संक्रमण, प्रसूतिपूर्व गर्भजल तपासणी, संजय गांधी निराधार योजने अंतर्गत सिकलसेल रुग्णांना रु. २५००/- मासिक आधार, MJPJAY/PMJAY मध्ये सिकलसेल रुग्णांस Hip replacement due to AVN of Head of femur साठी वार्षिक विमा रु. ५ लाख प्रति कुटुंब इत्यादी सेवा पुरविल्या जातात. तसेच Inj. Crinzalizumab ही एक humanized monoclonal antibody असून १६ वर्ष आणि त्याहून अधिक वयाच्या सिकलसेल आजाराच्या रुग्णांमध्ये vaso- occlusive crises (pain crises) ची वारंवारता कमी करण्यासाठी मान्यता देण्यात आलेली आहे, त्याचा सिकलसेल आजाराच्या रुग्णांना मोफत पुरवठ्यासाठी आयुष्मान भारत पॅकेजमध्ये समावेश आहे. सिकलसेल रुग्णांना RPwD Act, २०१६ नुसार जिल्हा रुग्णालयात अपंगत्व प्रमाणपत्र देण्यात येते.

तसेच सिकलसेल ॲनिमिया आजाराचे निर्मूलन करण्याच्या दृष्टीकोनातून सिकलसेल ॲनिमिया विशेष अभियान राज्यातील २१ जिल्ह्यात दि. १५ जानेवारी, २०२६ पासून राबविण्यात येत आहे.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

अवादा ईलेक्टो लिमिटेड, बुटीबोरी एमआयडीसी, नागपूर या कारखान्यात

पाण्याच्या टाकीची टेस्टिंग सुरु असताना कामगारांचे झालेले मृत्यू

(१९) * २४५०४ श्री.संजय गायकवाड (बुलढाणा), श्री.जयंत पाटील (ईश्वरपूर), श्री.हारुन खान (वसोवा), श्री.राजु तोडसाम (अर्णी), श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.हरिष पिंपळे (मुर्तिजापूर), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.काशिनाथ महादु दाते (पारनेर) : सन्माननीय कामगार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) अवादा ईलेक्टो लिमिटेड, बुटीबोरी एमआयडीसी, नागपूर या कारखान्याच्या आवारात १५ लाख लिटर पाणी साठवणूक टाकीतील पाण्याचे टेस्टिंग सुरु असताना टाकी फुटल्याने ७ कामगारांचा मृत्यू तर १० कामगार गंभीर जखमी झाल्याची घटना दिनांक १९ डिसेंबर, २०२५ रोजी वा त्यादरम्यान घडली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदरहू पाण्याचा दाब आणि टाकीच्या लोखंडी पत्र्यामुळे जवळच काम करित असलेल्या तीन कामगारांचा घटनास्थळी तर चौघांचा उपचारादरम्यान मृत्यू झाला, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, मृत्यू पावलेल्या कामगारांच्या कुटुंबांना तात्काळ नुकसान भरपाई, आर्थिक मदत मिळणेबाबत समर्थन संस्थेने मा.मंत्री कामगार, मा मंत्री, उद्योग, मा.राज्यमंत्री, कामगार प्रधान सचिव, कामगार तसेच कामगार आयुक्त (नागपूर) यांच्याकडे लेखी निवेदनाद्वारे दिनांक २२ डिसेंबर, २०२५ रोजी वा त्यादरम्यान केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने सदर निकृष्ट दर्जाचे काम करणाऱ्या संबंधित कंत्राटदारांवर कारवाई करून मृत कामगारांच्या कुटुंबियांना आर्थिक मदत देण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. आकाश फुंडकर : (१) व (२) होय, हे अंशतः खरे आहे.

अवादा ईलेक्टो लिमिटेड, बुटीबोरी एम.आय.डी.सी., नागपूर या कारखान्यात दिनांक १९ डिसेंबर, २०२५ रोजी कारखान्यातील १२ लाख २५ हजार लीटर इतकी साठवणूक क्षमता असलेल्या पाण्याच्या टाकीचे टेस्टिंग सुरु असताना झालेल्या अपघातात ०७ कामगारांचा मृत्यू व १० कामगार जखमी झाले आहेत.

(३) होय, हे खरे आहे.

(४) औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालयाकडून सदर अपघाताची चौकशी करण्यात आली आहे. दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०२५ रोजी केंद्र शासनाने कामगार संहिता लागू केल्या आहेत. यामधील व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० अन्वये कारखाने अधिनियम, १९४८ रद्दबातल झाला आहे. यानुसार कारखान्याच्या भोगवटादाराविरुद्ध व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य व कामाची स्थिती संहिता, २०२० च्या कलम ६(२) (ब) च्या कायदेभंगाबाबत कारखान्याचे भोगवटादार यांना कारणे दाखवा नोटिस बजाविण्यात आलेली असून सदर संहितेच्या तरतुदीनुसार खटला दाखल करण्याच्या अनुषंगाने विधी व न्याय विभागाच्या सल्ल्याने पुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे.

सदर प्रकरणात पोलीस स्टेशन बुटीबोरी येथे भारतीय न्याय संहिता अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

मयत कामगारांच्या कुटुंबियांना व्यवस्थापनातर्फे ०७ मयत कामगारांच्या कुटुंबियांना, कर्मचारी नुकसान भरपाई व सानुग्रह अनुदान म्हणून प्रत्येकी रु.३० लाखांची रक्कम देण्यात आलेली आहे. तसेच मुख्यमंत्री सहाय्यता

निधीतून ६ मृत कामगारांच्या वारसांना प्रत्येकी रु. ५ लाख देण्यात आले आहेत. उर्वरित १ कामगारास मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीतून मदत देण्याबाबतचा प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे.

अपघातात जखमी १० कामगारांना आर्थिक मदत म्हणून रक्कम एकूण रु.५५ लाख देण्यात आले आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

विदर्भातील महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या औद्योगिक वसाहतीमधील बंद असलेले युनिट सुरु करणेबाबत

(२०) * २५८८५ श्री.पराग शाह (घाटकोपर पूर्व), श्री.प्रविण दटके (नागपूर मध्य), श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर), श्री.करण देवतळे (वरोरा), श्री.अर्जुन खोतकर (जालना), श्री.मोहन मते (नागपूर दक्षिण), श्री.प्रताप अडसड (धामणगाव रेल्वे) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) विदर्भातील महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या औद्योगिक वसाहतीमध्ये १ हजार २४६ युनिट बंद आहेत तसेच भूखंड वाटप झाल्यानंतरही ३ हजार ९०६ युनिट अद्यापही सुरु करण्यात आले नसल्याची बाब माहे जानेवारी, २०२६ मध्ये निदर्शनास आली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, नागपूर विभागातील एकूण ८ हजार ९८१ पैकी ७ हजार ५०६ भूखंडाचे वाटप झालेले असून त्यापैकी वाटप झालेल्या भूखंडावर ४ हजार २१९ युनिट कार्यरत असून ८२९ युनिट बंद आहेत, तसेच अमरावती विभागातील एकूण ७ हजार १८५ पैकी ६ हजार ५२५ भूखंडाचे वाटप झालेले असून त्यापैकी वाटप झालेल्या भूखंडावर २ हजार ५२६ युनिट कार्यरत असून ४१७ युनिट बंद आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, विदर्भातील १० सहकारी औद्योगिक वसाहतीमध्ये एकूण २ हजार ३२७ भूखंड आहेत त्यातील २ हजार २४८ भूखंडाचे वाटप झालेले असून त्यावर १ हजार ५९३ युनिट कार्यरत आहेत १२० युनिट बंद आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, याबाबत चौकशी करण्यात आली आहे काय, त्याअनुषंगाने सदर बंद असलेले युनिट सुरु करण्याबाबत तसेच विदर्भातील औद्योगिक वसाहतीमध्ये सर्व सोयी सुविधा तसेच उद्योजकांना शासनाच्या सवलती देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. उदय सामंत : (१) विदर्भातील महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या एकूण ९७ औद्योगिक क्षेत्रांमध्ये १६,७४१ भूखंड विकसित करण्यात आले आहेत. त्यापैकी १४,५२४ भूखंडांचे वाटप करण्यात आले आहे. त्यापैकी ७,८४९ उद्योग घटक कार्यरत आहेत. वाटप झालेले परंतु वापरात नसलेले आणि विहित काळात विकसित नसलेले ४,४५२ भूखंड आहेत. २०६१ भूखंड बांधकामाधीन आहेत. तर ११५० उद्योग घटक बंद स्थितीत आहेत. ज्या भूखंडावर विकासात्मक कार्यवाही केलेली नाही ते भूखंड महामंडळाकडे परत घेण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

(२) नागपूर विभागातील एकूण ८७३७ भूखंडांपैकी ७५२३ भूखंडाचे वाटप झालेले असून त्यापैकी वाटप झालेल्या भूखंडावर ४५८९ उद्योग घटक कार्यरत असून ४१२ उद्योग घटक बंद आहेत.

तसेच अमरावती विभागातील एकूण ८००४ भूखंडांपैकी ७००१ भूखंडाचे वाटप झालेले असून त्यापैकी वाटप झालेल्या भूखंडावर ३२६० उद्योग घटक कार्यरत असून ७३८ उद्योग घटक बंद स्थितीत आहेत.

(३) विदर्भातील ०९ सहकारी औद्योगिक वसाहतीमध्ये एकूण १३०० भूखंड आहेत. त्यातील १२२९ भूखंडाचे वाटप झालेले आहे. त्यावर ८४४ उद्योग घटक कार्यरत असून ११० युनिट बंद आहेत.

(४) बंद उद्योगांना चालना देण्यासाठी तसेच भूखंड वाटप झालेले युनिट कार्यान्वीत करण्यासाठी महामंडळाचे दिनांक १५ मार्च, २०२४ रोजीचे परिपत्रकानुसार पुनश्च विकास कालावधी देण्याचे धोरण आहे. तसेच विशेष मुदतवाढ योजनेअंतर्गत मुदतवाढ देण्याचे धोरण आहे. उद्योगांना अत्यंत कमी दरात पाणीपुरवठा तसेच सेवाशुल्क आकारले जाते. आवश्यक मुलभूत सुविधा देण्यासाठी प्रयत्न करणे व विद्युत दरात सवलत इत्यादी उपाययोजना केल्या जातात.

तसेच औद्योगिक वसाहतीमध्ये पायाभूत सुविधांचे बळकटीकरण करण्यासाठी राज्यशासनाकडून Critical Infrastructure Scheme अंतर्गत अर्थसहाय्य पुरवण्यात येते.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**शैक्षणिक वर्षाच्या मध्यातच शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांमुळे
विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणावर होत असलेला परिणाम**

(२१) * २४८१३ श्री.वरुण सरदेसाई (वांद्रे पूर्व) : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शैक्षणिक वर्षाच्या मध्यातच शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांच्या जिल्ह्यांतर्गत बदल्या होत असल्याने राज्यभरातील जिल्हा परिषदांच्या शाळांमधील विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणावर परिणाम होत आहे हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, असा शैक्षणिक गोंधळ पुढच्या शैक्षणिक वर्षापासून होऊ नये याकरीता योग्य ती खबरदारी घेऊन प्रधान सचिव, ग्रामविकास यांनी यासंदर्भात राज्यातील सर्व जिल्हा परिषदांच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांना (सीईओ) सूचना देण्याचे आदेश मा.न्यायालयाने माहे सप्टेंबर, २०२५ मध्ये शासनास दिले आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, त्याअनुषंगाने शैक्षणिक वर्षाच्या मध्यातच शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांच्या जिल्ह्यांतर्गत बदल्यांमुळे विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणावर परिणाम होऊ नये यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार गोरे : (१) जिल्हांतर्गत बदली प्रक्रिया २०२५ बाबत विविध शिक्षक संघटनांनी केलेल्या विनंतीस अनुसरून तसेच शिक्षक संघटना व शिक्षकांनी मा.उच्च न्यायालय, मुंबई, नागपूर व औरंगाबाद येथे वेळोवेळी दाखल केलेल्या न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये मा.न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशांमुळे/स्थगिती आदेशांमुळे शिक्षकांचे प्रोफाईल अपडेट करणे, बदलीपात्र/बदली अधिकार प्राप्त शिक्षकांच्या याद्यांमध्ये दुरुस्ती करणे, विशेष संवर्ग शिक्षक भाग-१ व भाग-२ मध्ये शिक्षकांची नावे वगळणे/समाविष्ट करणे इ.प्रक्रियेमध्ये बदल करावे लागले. त्यामुळे शिक्षक बदली प्रक्रियेला अधिक कालावधी लागला.

(२) व (३) जिल्हांतर्गत बदली प्रक्रियेच्या अनुषंगाने मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल करण्यात आलेल्या रिट याचिका क्र. ११७८८/२०२५ व अन्य संलग्न याचिकांवर मा. न्यायालयाने दि.२३.९.२०२५ रोजी दिलेल्या न्याय-निर्णयान्वये प्रधान सचिव (ग्राम विकास) यांना दिलेल्या निर्देशानुसार सन २०२६-२७ ची बदली प्रक्रिया विहित वेळेत पार पाडण्याच्या अनुषंगाने दि.४.११.२०२५ रोजीच्या शासन पत्रान्वये सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांना सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळामार्फत
कामगारांसाठी कल्याणकारी योजना राबविण्याबाबत

(२२) * २३१७१ श्री.नरेंद्र भोंडेकर (भंडारा), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर), श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.समीर कुणावार (हिंगणघाट), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम), श्री.महेश बालदी (उरण), श्री.विक्रम पाचपुते (श्रीगोंदा), श्री.प्रविण दटके (नागपूर मध्य), श्री.हिकमत उढाण (घनसावंगी), श्री.राजेश क्षिरसागर (कोल्हापूर उत्तर), डॉ.विनय विलासराव कोरे (सावकर) (शाहूवाडी), श्री.भीमराव केराम (किनवट), श्री.धनंजय मुंडे (परळी), श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर), श्री.प्रताप अडसड (धामणगाव रेल्वे), श्री.करण देवतळे (वरोरा), डॉ.नितिन राऊत (नागपूर उत्तर), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.राजकुमार बडोले (अर्जुनी-मोरगांव), श्री.अर्जुन खोतकर (जालना), अॅड.पराग अळवणी (विलेपार्ले), श्री.राजन नाईक (नालासोपारा), कॅप्टन आर. सेल्वन (सायन-कोळीवाडा), श्री.पराग शाह (घाटकोपर पूर्व), श्री.सत्यजित देशमुख (शिराळा), श्री.देवेंद्र कोठे (सोलापूर शहर मध्य), श्री.उमेश ऊर्फ चंदु यावलकर (मोर्शी), श्री.काशिनाथ महादु दाते (पारनेर), श्री.संतोष दानवे (भोकरदन), श्री.शिवाजी पाटील (चंदगड), श्री.राजेंद्र गावित (पालघर), श्री.बबनराव दत्तात्रय यादव (लोणीकर) (परतूर), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.अनिल पाटील (अमळनेर), श्री.मोहन मते (नागपूर दक्षिण), श्री.नारायण कुचे (बदनापूर) : सन्माननीय कामगार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळामार्फत भंडारा व गोंदिया जिल्ह्यात नोंदणीकृत बांधकाम कामगारांसाठी ३२ पेक्षा अधिक कल्याणकारी योजना राबविण्यात येत असून सदर योजनांचा उद्देश लाभ थेट कामगारांच्या बँक खात्यात जमा करण्याचा असतानाही प्रत्यक्षात या योजनांमधील निधीची अनियमितता, कमिशनखोरी, निधीचा अपहार, नोंदणी व नुतनीकरणात आर्थिक गैरव्यवहार, अनधिकृत संघटना, संस्था व दलालांमार्फत गैरप्रकाराने वळविला जात असल्याचे व लाभार्थ्यांची आर्थिक पिळवणूक करण्यात येत असल्याबाबत लोकप्रतिनिधी यांनी मा. कामगार मंत्री यांना दिनांक ११ डिसेंबर, २०२५ रोजी वा त्यादरम्यान लेखी निवेदन दिले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, बनावट नोंदणीसाठी कामगारांकडून रु.२ ते ५ हजार इतके रुपये लाच वसूल करणे, ३० ते ५० टक्के लाभांश दलालांकडे जाणे, २० दिवस काम केल्याचे प्रमाणपत्र तसेच तोतया ठेकेदाराकडून बनावट शिक्के व स्वाक्षऱ्यांद्वारे बांधकाम कामगारांची नोंदणी करणे, आधार कार्ड व पॅन कार्ड चा गैरवापर करून सिम कार्ड विकत घेऊन बँक खाते काढून बांधकाम कामगार असल्याची खोटी नोंद करणे तसेच संबंधित कार्यालयातून त्यांच्याविरुद्ध योग्य कारवाई न होणे यांसारख्या गंभीर बाबी निदर्शनास आल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, तालुका कामगार सुविधा केंद्रात कागदपत्रांची पडताळणी दरम्यान कार्डवरील पत्ता वेगळा असल्यास संबंधित सुविधा केंद्रातील कर्मचारी कामगारांना मुळ तालुक्यातील सुविधा केंद्रात जाण्यास सांगितले जात असून या मंडळामार्फत राज्यातील पात्र लाभार्थ्यांना सामाजिक सुरक्षेतर्गत ६ योजना, शैक्षणिक अंतर्गत ७ योजना, आरोग्य अंतर्गत ६ योजना व आर्थिक मदतीतर्गत ७ योजना राबविण्यात येत असून घनसावंगी (जि.जालना) तालुक्यात एकाही कामगारांना अद्यापी याचा लाभ देण्यात आला नाही, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदर दलालांमार्फत बनावट कागदपत्रे व इंजिनिअर्सचे खोटे दाखले सादर करून हजारो लाभार्थ्यांनी सुरक्षा संच (Kit) व मध्यान्ह भोजन यांसारख्या योजनांचा लाभ घेवून मंडळाच्या कोट्यवधी रुपयांच्या शासकीय निधीचा अपव्यय केला आहे तसेच या योजनेद्वारे सुरक्षा कीट व मध्यान्ह भोजन योजनेतर्गत जीवोपयोगी साहित्यांचे वाटप रु.एक हजार रुपये घेऊन विक्री करण्याची घटना घडल्याचेही निदर्शनास आले, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, बहुतांश बांधकाम कामगारांना रोजगारासाठी सतत स्थलांतर करावे लागत असून अनेक वेळा एका तालुक्यातून दुसऱ्या तालुक्यात किंवा परजिल्ह्यातही कामासाठी जावे लागत असल्याने कामगारांना लाभापासून वंचित रहावे लागत असल्याची बाब माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आली आहे, हे ही खरे आहे काय,

- (६) असल्यास, शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे बांधकाम कामगारांना सानुग्रह अनुदान देण्याबाबतचे आश्वासन मा.कामगार मंत्री यांनी दिले होते, याबाबत कामगार संघटनांनी वारंवार आंदोलनाद्वारे शासनाचे लक्ष वेधण्याचा प्रयत्न केला असून नांदेड येथे इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळाच्या नोंदणी, नूतनीकरण तसेच विविध योजनांच्या लाभ वाटप प्रक्रियेत रु७९ लाख ६९ हजार रुपयांची रक्कम बेकायदेशीररित्या वितरित केल्याचे तसेच, नोंदणी व नूतनीकरणासाठी यापूर्वी नामंजूर करण्यात आलेल्या एकूण ८९४ अर्जांमध्ये बेकायदेशीर दुरुस्त्या करून इतर व्यक्तींची माहिती भरल्याचेही निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (७) असल्यास, सदर डमी कामगारांचा वापर करून कोट्यवधी रुपयांचा एअरटेल पेमेंट घोटाळा आणि बनावट मृत्यू दाखला तयार करणारे नोंदणी अधिकारी तथा दुकाने निरीक्षक यांची आर्थिक गुन्हे शाखेकडून पोलीस चौकशी करणेबाबत बांधकाम कामगार संघर्ष समितीतर्फे लेखी मागणी केली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (८) असल्यास, अक्कलकोट, पंढरपूर, मोहोळ तसेच सोलापूर परिसरातील नोंदणी अधिकारी यांच्या मार्गदर्शनाखाली हा घोटाळा झाल्याचा आरोप कामगार संघटनांनी केला असून मृत कामगारांचे बनावट मृत्यू दाखल करून लाखो रुपयांचा गैरव्यवहार झाला आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (९) असल्यास, सदर मागणीच्या अनुषंगाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार संबंधित अनधिकृत संघटना, संस्था, दलाल व अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्यासह कामगारांना हक्कांचे संरक्षण देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली व करण्यात येत आहे नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. आकाश फुंडकर : (१) व (२) होय, हे अंशतः खरे आहे.

सद्यःस्थितीत महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळामार्फत नोंदणीकृत बांधकाम कामगारांसाठी एकूण २८ विविध कल्याणकारी योजना राबविण्यात येत आहेत. त्यामध्ये थेट लाभाच्या (DBT) आणि In-Kind स्वरूपाच्या योजनांचा समावेश आहे.

गोंदिया जिल्ह्यामध्ये मंडळामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये अनियमितता तसेच नोंदणी आणि नूतनीकरणाच्या प्रक्रियेमध्ये आर्थिक गैरव्यवहार व कामगारांची पिळवणूक होत असल्याबाबत दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०२५ रोजी लोकप्रतिनिधीमार्फत निवेदन शासनास प्राप्त झाले आहे.

बांधकाम कामगारांची नोंदणी, नूतनीकरण आणि मंडळाच्या कल्याणकारी योजनांचे लाभ निःशुल्क असल्याबाबतची प्रचार प्रसिद्धी राज्यातील सर्व कामगार सुविधा केंद्रात करण्यात आली आहे.

मंडळामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या विविध कल्याणकारी योजना आणि बांधकाम कामगारांची नोंदणी व नूतनीकरण व बँक खाती इ.बाबत प्राप्त तक्रारींचे निवारण करण्यासाठी जिल्हा स्तरावर दक्षता पथक स्थापन करण्याच्या सूचना मंडळामार्फत दिनांक २५ जून, २०२५ रोजी देण्यात आलेल्या आहेत. त्यास अनुसरून नागपूर विभागासह राज्यात सर्व विभागात दक्षता पथकांची स्थापना करण्यात आली असून या पथकाच्या माध्यमातून राज्यातील विविध ठिकाणी प्रथम खबरी अहवाल (FIR) दाखल केले आहेत.

(३) मंडळाकडील नोंदणी, नूतनीकरण व विविध कल्याणकारी योजनांचे लाभवाटप या संदर्भात मंडळामार्फत दिनांक ५ फेब्रुवारी, २०२५ रोजी सुधारीत कार्यपध्दती विहित करण्यात आली आहे. त्यानुसार बांधकाम कामगारांनी नोंदणी करिता आवश्यक असलेले लगतच्या वर्षात ९० दिवस काम केल्याचे प्रमाणपत्र ज्या तालुक्यातील असेल त्या संबंधित तालुका सुविधा केंद्रामध्ये नोंदणी, नूतनीकरण व लाभवाटपाशी संबंधित मुळ कागदपत्रांच्या पडताळणी करिता कामगाराने त्याच्या सोयीच्या निश्चित दिनांकास (Appointment Date) त्या दिवशी उपस्थित राहायचे आहे.

घनसावंगी तालुक्यात एकूण नोंदणीकृत बांधकाम कामगारांपैकी सुमारे १३,७३६ एवढ्या बांधकाम कामगारांना मंडळाच्या विविध कल्याणकारी योजनांचा लाभ देण्यात आलेला आहे.

(४) मंडळाने नियुक्त केलेल्या एजन्सीव्दारे ऑनलाईन प्रणालीमध्ये नोंदीत जिवीत बांधकाम कामगारांना गृहपयोगी साहित्यांचे वाटप करतेवेळी बोट्यांचे ठसे व छायाचित्र घेतल्यानंतरच प्रत्यक्ष कामगारास संच देण्यात येतो. त्यामुळे साहित्याची विक्री करण्याची बाब वस्तुस्थितीवर आधारित नाही.

(५) हे खरे नाही.

(६) हे अंशतः खरे आहे.

महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळामार्फत नोंदणीकृत बांधकाम कामगारांसाठी एकूण २८ अशा विविध कल्याणकारी योजना राबविण्यात येत असून त्यामध्ये शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे बांधकाम कामगारांना सानुग्रह अनुदान देण्याबाबतची कोणतीही योजना सद्यःस्थितीत अस्तित्वात नाही.

महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळामार्फत नांदेड जिल्हयात ८९४ बांधकाम कामगारांच्या अर्जांची छाननी केली असता १६४ कामगारांच्या अर्जांमध्ये बेकायदेशीरित्या दुरुस्त्या केल्याचे आढळून आले असून त्याबाबत पुढील चौकशी सहायक कामगार आयुक्त यांचे कार्यालयामार्फत सुरू आहे.

(७), (८) व (९) महाराष्ट्र राज्य बांधकाम कामगार न्याय व हक्क समिती यांनी या विषयी शासनास लेखी निवेदन सादर केले आहे. याबाबत चौकशी करण्याचे निर्देश मंडळास देण्यात आलेले होते.

त्यानुसार सोलापूर जिल्हयातील एकूण १२ तालुक्यांपैकी अक्कलकोट, बारशी, मोहोळ, उत्तर सोलापूर, पंढरपूर व दक्षिण सोलापूर या ०६ तालुक्यात मंडळाच्या शैक्षणिक व इतर लाभाच्या योजनांबाबत एअरटेल पेमेंट बँकेचे खाते असलेल्या बांधकाम कामगारांचा तपशिल मंडळाच्या एकात्मिक संगणकीय प्रणाली (IWBMS) व्दारे प्राप्त झाला असून त्यानुसार सदर ०६ तालुक्यातील २५१ बांधकाम कामगारांना मंजूर करण्यात आलेल्या ४५५ दाव्यांमध्ये शैक्षणिक सहाय्याबाबतच्या योजनेच्या लाभ वितरीत करण्यात आला आहे.

सदर ४५५ लाभ दाव्यांपैकी ०९ लाभाचे योग्य अहवाल व ४०५ लाभांचे अहवाल अयोग्य स्वरूपाचे असून उर्वरित ४१ लाभ दाव्यांच्या प्रकरणी संबंधित शैक्षणिक संस्थाकडून अहवाल अप्राप्त आहेत. बांधकाम कामगारांनी सादर केलेली शैक्षणिक कागदपत्रे/ बोनाफाईड प्रमाणपत्रे यांचे वैधतेबाबत साशंकता असल्याने ४०५ अयोग्य अहवाल व ४१ अप्राप्त अहवाल असे एकूण ४४६ लाभ दावे अवैध कागदपत्रांच्या आधारे मंजूर करण्यात आल्याचे दिसून येत आहे.

वरीलप्रमाणे सोलापूर जिल्हयात नोंदणी अधिकारी यांच्यामार्फत मंडळाच्या विविध कल्याणकारी योजनांच्या अंमलबजावणीदरम्यान झालेल्या गैरव्यवहाराबाबतचा प्राथमिक अहवाल मंडळामार्फत शासनास प्राप्त झाला आहे. या अहवालानुसार शासन स्तरावर पुढील कारवाई करण्यात येत आहे. याशिवाय सोलापूर जिल्हयातील चौकशीच्या धर्तीवर राज्यातील इतर जिल्हयातील प्राप्त विविध तक्रारींच्या अनुषंगाने सखोल चौकशी करण्यात येत आहे.

"मुख्यमंत्री माझी लाकडी बहीण" या योजनेतर्गत "ई-केवायसी"

प्रक्रियेतील जाचक अटी शिथिल करणेबाबत

(२३) * २३६८० श्री.सिध्दार्थ खरात (मेहकर), श्री.महेश सावंत (माहिम), श्री.वरुण सरदेसाई (वांद्रे पूर्व), श्री.पराग शाह (घाटकोपर पूर्व), अॅड.पराग अळवणी (विलेपार्ले), कॅप्टन आर. सेल्वन (सायन-कोळीवाडा), श्री.नरेंद्र मेहता (मिरा भाईंदर), श्री.राजेश बकाने (देवळी), श्री.राजेश क्षिरसागर (कोल्हापूर उत्तर), श्रीमती श्वेता महाले (चिखली), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.अमित विलासराव देशमुख (लातूर शहर), श्री.हेमंत

ओगले (श्रीरामपूर), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.संजय देरकर (वणी), डॉ.राहूल पाटील (परभणी), श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.मनोज जामसुतकर (भायखळा), श्री.मनोज कायंदे (सिंदखेड राजा), श्री.विजय देशमुख (सोलापूर शहर उत्तर), श्री.देवेंद्र कोठे (सोलापूर शहर मध्य), श्री.प्रविण दटके (नागपूर मध्य), श्री.समाधान आवताडे (पंढरपूर), श्री.गजानन लवटे (दर्यापूर), श्री.दिलीप लांडे (चांदिवली), श्री.विलास भुमरे (पैठण), श्रीमती सई डहाके (कारंजा), डॉ.आशिषराव देशमुख (सावनेर), श्री.प्रकाश सुर्वे (मागाठाणे), श्री.हिरामण खोसकर (इगतपूरी), श्री.चंद्रकांत (भाऊ) निंबाजी पाटील (मुक्ताईनगर), श्री.जयंत पाटील (ईश्वरपूर), श्री.अमित झनक (रिसोड), श्री.संजय गायकवाड (बुलढाणा), श्री.अमोल खताळ (संगमनेर), श्री.किशोर पाटील (पाचोरा), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.तुकाराम काते (चेंबूर), श्री.चंद्रदीप नरके (करवीर) : सन्माननीय महिला व बालविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) "मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण" या योजनेतर्गत लाभ घेण्याच्या स्त्रीयासाठी "ई केवायसी" अनिवार्य केली असून पती किंवा वडिलांच्या उत्पन्नाची "ई केवायसी" करण्यात येणार असल्यामुळे तसेच मुदतीत "ई केवायसी" केल्यामुळे लाखो लाडक्या बहीणी अपात्र होणार असल्याचे माहे ऑक्टोबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, "ई केवायसी" करण्याची प्रक्रिया ही क्लिष्ट स्वरूपाची असल्याने अनेक पात्र महिलांनी चुकीचे पर्याय निवडले तर काही महिलांना अर्ज परीक्षणादरम्यान अपात्र ठरविण्यात आल्यामुळे पात्र महिला या योजनेच्या लाभापासून वंचित राहिल्या असल्याचे निदर्शनास आले आहे , हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, विशेषतः ग्रामीण भागातील महिलांनी ऑनलाईन अर्जात प्रश्नांची उत्तरे अज्ञानामुळे अथवा तांत्रिक कारणांमुळे चुकीची भरल्याने त्यांना अपात्र ठरविण्यात आले तसेच केवळ अर्जातील माहितीतील त्रुटीमुळे अपात्र ठरलेल्या महिलांसाठी अर्ज दुरुस्ती (Correction Window) किंवा पुनःअर्जाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे काय,

(४) असल्यास, अनेक लाभार्थ्यांना ई-केवायसी पूर्ण करूनही हप्ता न मिळणे, ई-केवायसी प्रक्रियेत चुकीचा पर्याय निवडल्यामुळे लाभ स्थगित होणे यासंदर्भात प्राप्त झाल्याने तक्रारींच्या निवारण करण्यासाठी १८१ ही हेल्पलाइन सुरू करण्यात आली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास,याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार भविष्यात ग्रामीण व अल्पशिक्षित महिलांकडून अर्ज भरताना होणाऱ्या चुका टाळण्यासाठी ऑफलाईन अर्ज सुविधा सहाय्य केंद्रे किंवा मार्गदर्शन शिबिरे राबविणे, जाचक अटी शिथिल करणे तसेच विशेष अर्ज नोंदणी मोहिम राबविणे व या योजनेच्या लाभापासून वंचित राहिलेल्या महिलांना पुन्हा योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी मुदत वाढवून देणे व हेल्पलाईन वर प्राप्त झालेल्या तक्रारीचे निवारण इ. बाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

कुमारी आदिति तटकरे : (१), (२) व (३) "मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण" या योजनेतर्गत Aadhaar Authentication व्दारे e-KYC प्रक्रीया दि.१८.०९.२०२५ ते दि.१८.११.२०२५ या कालावधीत पार पडण्यास शासन परिपत्रक दि.१८.०९.२०२५ अन्वये मान्यता देण्यात आली होती. तदंतर पात्र लाभार्थी महिलांना e-KYC प्रक्रीया पूर्ण करण्याची मुदत दि.३१.१२.२०२५ पर्यंत देण्यात आली होती.

सदर योजनेतर्गत ज्या लाभार्थी महिलांकडून अनावधानाने चुकीचा पर्याय निवडला, अशा लाभार्थी महिलांना पुन्हा एक वेळ सुधारणेची संधी दि.३१.०३.२०२६ पर्यंत देण्यात आलेली आहे.

(४) व (५) सदर योजनेतील लाभार्थी महिलांना तातडीने आवश्यक माहिती व सहाय्य मिळण्यासाठी महिला व बाल

विकास विभागाकडील “१८१ महिला हेल्ललाईन” द्वारे अडचणींचे निराकरण करण्यात येत आहे.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राज्यात द्राक्षे आणि सफरचंदांच्या वाईनला मूल्यवर्धित
कराच्या रकमेचा परतावा मिळत नसल्याबाबत**

(२४) * २२९९१ श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.समीर कुणावार (हिंगणघाट), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम), श्री.महेश बालदी (उरण), श्री.शेखर निकम (चिपळूण) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्य शासनाचे मूल्यवर्धित कर (VAT) परतावा धोरण केवळ द्राक्ष वायनरीसाठीच लागू असल्याने अन्य फळ वायनरीज अडचणीत आले असल्याचे माहे जानेवारी २०२६ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(२) असल्यास, राज्यात द्राक्षे आणि सफरचंदांच्या वाईनला मूल्यवर्धित कराच्या १६ टक्के कराच्या रकमे इतका परतावा देण्यात येतो, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, हापूस आंबा, जांभूळ, चिकू आणि काजू, काश्मिरी सफरचंद यांसारख्या फळांच्या वाईनला जगभर मागणी असून निर्यात दुप्पट झाली असतानाही या फळ वायनरीजना प्रोत्साहन न मिळाल्याने या उद्योगाचे नुकसान होत आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, भारतामध्ये आयुर्वेदात हजारो वर्षांपासून फळांपासून औषधी गुणधर्म असलेली पेये (आसवे) तयार केली जात असून त्यामध्ये काजू बोंड, करवंद, जांभूळ इत्यादी स्थानिक फळांचा समावेश आहे, या आयुर्वेदिक आसावांमध्ये सुमारे ९ ते १४ टक्के फरमेंटेड अल्कोहोल असते ही आसवे खुल्या बाजारपेठेत विकली जातात, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, त्यावर वाईन विक्रीसारखे जाचक नियम व कर लागू नाहीत, या फळांच्या वाईनसाठी परदेशात मागणी असतानाही मूल्यवर्धित कराच्या रकमेचा परतावा मिळत नसल्याने या फळ उत्पादकांना निर्यातीचा फायदा घेता येत नाही, हे ही खरे आहे काय,

(६) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी करून त्यानुषंगाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. उदय सामंत : (१) द्राक्षावर आधारित वाईन उद्योगांना राज्यामध्ये उत्पादित केलेल्या व अंतिमतः विक्री झालेल्या वाईनच्या विक्रीवर देय असलेला २० टक्के मूल्यवर्धित कर (VAT) भरल्यास त्यापैकी १६ टक्के कराचा परतावा देण्यात येतो. अन्य फळ वायनरीजच्या समस्यांबाबत अखिल भारतीय वाईन उत्पादक संघटनेचे निवेदन शासनास प्राप्त झाले आहे.

(२) राज्यातील द्राक्ष उत्पादक शेतकऱ्यांना हिताकरिता द्राक्ष लागवडीस प्रोत्साहन देणे, सुकामेवा बनविणे तसेच द्राक्षापासून आर्थिकदृष्ट्या अधिक लाभदायी पर्यायी उत्पादनांची निर्मिती व्हावी तसेच द्राक्षावर आधारित वाईन उद्योगास प्रोत्साहन म्हणून शासनाने द्राक्ष प्रक्रिया उद्योग धोरण घोषित केले आहे. सदर धोरणाच्या अंमलबजावणीचा भाग म्हणून द्राक्षापासून निर्मित वाईन उद्योगांना राज्यामध्ये उत्पादित केलेल्या व अंतिमतः विक्री झालेल्या वाईनच्या विक्रीवर देय असलेला २० टक्के मूल्यवर्धित कर भरल्यास त्यापैकी १६ टक्के कराचा परतावा देण्यात येतो.

(३) राज्यात हापूस आंबा, जांभूळ, चिकू आणि काजू या फळांच्या वाईनची निर्यात मागील तीन वर्षात दुप्पट झालेली नाही.

(४) लागू नाही.

(५) व (६) प्रचलित वाईन उद्योग प्रोत्साहन योजनेत द्राक्षांपासून वाईन उत्पादित करणाऱ्या घटकांसोबतच राज्यात

उत्पादित फळे, फुले व मध यापासून वाईन उत्पादन करणाऱ्या घटकांचा समावेश करून एकात्मिक धोरण आणून त्यांतर्गत या घटकांना प्रोत्साहने देय करण्याबाबतचा प्रस्ताव विचाराधीन आहे.

**श्रीपतपिंपरी (ता.बाशी, जि.सोलापूर) येथे महिलेची
 अवैध गर्भलिंग निदान चाचणी केल्याबाबत**

(२५) * २३१८१ श्री.रोहित पवार (कर्जत जामखेड), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्री.समाधान आवताडे (पंढरपूर), श्री.संजय गायकवाड (बुलढाणा), श्री.काशिनाथ महादु दाते (पारनेर), श्री.मोहन मते (नागपूर दक्षिण) : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) श्रीपतपिंपरी (ता.बाशी, जि.सोलापूर) येथे एका महिलेची अवैध गर्भलिंग निदान चाचणीनंतर केलेल्या असुरक्षित गर्भपातामुळे २८ वर्षीय विवाहितेचा व तिच्या पोटातील अर्भकाचा दुर्दैवी मृत्यू झाल्याची घटना माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या प्रकरणी पंढरपूर येथे बेकायदेशीरपणे सोनोग्राफी करून गर्भलिंग निदान करण्यात आले असून यात गर्भलिंग निदान प्रतिबंधक कायद्याचे (PCPNDT Act) व इतर वैद्यकीय नियमांचे गंभीर उल्लंघन झाल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, मुख्य आरोपीने इतर साथीदारांच्या मदतीने संबंधित महिलेच्या जिवाला धोका असल्याचे माहित असतानाही गर्भपातासाठी बेकायदेशीरपणे औषधे व गोळ्या दिल्याचे निदर्शनास आले, हे ही खरे आहे काय,

(४) तसेच बाशी तालुक्यातील जामगाव (आ.) शिवारात एका आलिशान कारमधून बेकायदेशीरपणे गर्भलिंग निदान आणि गर्भपात केंद्र चालवित असल्याचे माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये पोलिसांनी छापा टाकून निदर्शनास आणले, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, या घटनेच्या शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय निष्पन्न झाले व त्या अनुषंगाने दोषींवर कारवाई करणे तसेच गर्भलिंग प्रतिबंधक कायद्याची कडक अंमलबजावणी होण्यासाठी कोणती उपायोजना केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. प्रकाश आंबिटकर : (१), (२), (३) व (४) हे खरे आहे.

(५) गर्भलिंग निदान प्रतिबंधक कायद्याचे उल्लंघन झाल्याने स्थानिक गुन्हे शाखा सोलापूर येथे गु.न.क्र ०३१५/२०२५ नोंद करण्यात आला असून त्यामध्ये १२ आरोपींना अटक करण्यात आली असून त्यांना न्यायालयीन कोठडी देण्यात आलेली आहे. त्याच प्रमाणे जामगाव येथील घटनेची चौकशी करून PCPNDT कायद्याअंतर्गत प्रथम वर्ग न्यायदंडाधिकारी न्यायालय बाशी यांचे न्यायालयात Cri.M.A.४६/२०२६ अन्वये समुचित प्राधिकारी यांचे मार्फत केस दाखल करण्यात आलेली आहे. तसेच एमटीपी कायद्याच्या उल्लंघनाबाबत बाशी पोलिस ठाणे मध्ये गु.र.नं.०८/२६ अन्वये गुन्हा नोंद करण्यात आलेला असून त्यामध्ये आठ आरोपींना अटक करण्यात आलेली असून एक आरोपीचा तपास पोलिस यंत्रणेमार्फत सुरु आहे. सोलापूर जिल्ह्यात दोन डिकॉय/स्टिंग ऑपरेशन करण्यात आले त्यापैकी एक यशस्वी झाले असून त्यावर कार्यवाही सुरु आहे.

राज्यात गर्भलिंग निदान व अनधिकृत गर्भपात कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करणेबाबत खालीलप्रमाणे उपायायोजना करण्यात येत आहेत.

- राज्यामध्ये पीसीपीएनडीटी टोल फ्री हेल्प लाईन क्र. १८००-२३३-४४७५/१०४ असून, राज्यातील कोणतीही व्यक्ती या अधिनियमाचे उल्लंघन होत असल्याबाबत तक्रार नोंदवू शकतो.

- दिनांक १५ मार्च, २०२४ पासून आमची मुलगी (www.amchimulgimaha.in) हे संकेतस्थळ सुरु करण्यात आले आहे.
- खबरी बक्षीस योजना- या योजनेंतर्गत पीसीपीएनडीटी व एमटीपी या अधिनियमांचे उल्लंघन होत असल्याची खबर देण्याच्या व्यक्तीस जर खबर खरी असेल तर रु.१.०० लक्ष इतके बक्षीस देण्यात येते.तसेच डिकॉय केस मधील महिलांना रु.१.लक्ष तसेच न्यायालयीन प्रकरणासाठी अर्थसहाय्य रु.५०.०० हजार देण्यात येते.
- सोनोग्राफी व तत्सम केंद्रांची ऑनलाईन पध्दतीने नोंदणी व नुतनीकरण करण्यासाठी <http://pcpndtonlineregistration.maharashtra.gov.in> हे संकेतस्थळ सुरु करण्यात आले असून प्रत्येक सोनोग्राफी मशीनला नोंदणी क्रमांक देण्यात येतो.
- तपासणी करण्यात येणाऱ्या रुग्णांची नोंदणी ऑनलाईन www.pcpndt.maharashtra.gov.in एफ-फॉर्म मध्ये करण्यात येते.
- न्यायालयीन प्रकरणांचा पाठपुरावा करण्याकरिता www.mhpcpndtcourtcases.in हे संकेतस्थळ सुरु करण्यात आले आहे.

तसेच मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशानुसार निबंधक, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई व सर्व संबंधितांना पीसीपीएनडीटी अंतर्गत दाखल प्रकरणे जलद रितीने निकाली काढण्याबाबत वेळोवेळी विनंती करण्यात आली आहे.

(६) विलंब झालेला नाही.

राज्यातील जल जीवन मिशन योजनेची कामे अपूर्ण असल्याबाबत

(२६) * २३१४० डॉ.नितिन राऊत (नागपूर उत्तर), श्री.दिलीपराव बनकर (निफाड), श्री.प्रतापराव पाटील चिखलीकर (लोहा), श्री.धर्मरावबाबा आत्राम (अहेरी), श्री.शिवाजी पाटील (चंदगड), श्री.मुफती मोहम्मद इस्माईल अब्दुल खालीक (मालेगांव मध्य), श्री.दौलत दरोडा (शहापूर), श्री.विलास भुमरे (पैठण), श्री.विठ्ठल लंगे (नेवासा), श्री.राजेश विटेकर (पाथरी), श्री.चंद्रकांत ऊर्फ राजुभैय्या रमाकांत नवघरे (बसमत), श्री.विजयसिंह पंडित (गेवराई), श्री.मनोज कायंदे (सिंदखेड राजा), श्री.बाबुराव कदम - कोहळीकर (हदगाव), श्री.विनोद अग्रवाल (गोंदिया), श्री.आशुतोष काळे (कोपरगाव), श्री.प्रकाश (दादा) सुंदरराव सोळंके (माजलगांव), श्री.हिरामण खोसकर (इगतपूरी), श्री.अनिल मांगुळकर (यवतमाळ), श्री.सचिन पाटील (फलटण), श्री.संजय पुराम (आमगाव), श्री.विजय रहांगडाले (तिरोडा), श्री.भीमराव केराम (किनवट), श्री.शिरीषकुमार नाईक (नवापूर), श्री.राजु तोडसाम (अर्णी), श्री.अभिमन्यु पवार (औसा), श्रीमती सुलभा खोडके (अमरावती), श्री.राजकुमार बडोले (अर्जुनी-मोरगांव), श्री.संतोष दानवे (भोकरदन), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.किसन कथोरे (मुर्बाड), श्री.हिकमत उढाण (घनसावंगी), श्री.हारुन खान (वसोवा), डॉ.आशिषराव देशमुख (सावनेर), श्री.रविंद्र चव्हाण (डोंबिवली), श्री.कुमार आयलानी (उल्हासनगर), श्री.राजेंद्र गावित (पालघर), श्रीमती सना मलिक (अणुशक्ती नगर), श्री.हरिश्रंद्र भोये (विक्रमगड), श्री.राजेश बकाने (देवळी), श्री.तानाजी मुटकुळे (हिंगोली), श्री.संजय उपाध्याय (बोरीवली), डॉ.तानाजी सावंत (परांडा), श्री.अमोल खताळ (संगमनेर), श्री.धनंजय मुंडे (परळी), डॉ.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.उत्तमराव जानकर (माळशिरस), श्री.मंगेश चव्हाण (चाळीसगाव), श्रीमती स्नेहा दुबे (वसई), श्री.हरिष पिंपळे (मुर्तिजापूर), श्री.रामदास मसराम (आरमोरी), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड

पश्चिम), श्री.विश्वजित कदम (पलूस कडेगाव), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.राजेश वानखडे (तिवसा), श्री.केवलराम काळे (मेळघाट), डॉ.किरण लहामटे (अकोले), श्री.महेश चौघुले (भिवंडी पश्चिम), श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर), डॉ.बाबासाहेब देशमुख (सांगोले), श्री.अमित झनक (रिसोड), श्री.राहूल कुल (दौंड) : सन्माननीय पाणीपुरवठा व स्वच्छता मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) केंद्र आणि राज्य शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने राज्यात राबविल्या जाणाऱ्या जलजीवन मिशन योजने अंतर्गत एकूण ५१ हजार ५६० पाणीपुरवठा योजना असून त्यापैकी २६ हजार १३१ योजना पूर्ण झाल्या असून २१ हजार ४२९ योजनांची कामे विविध कारणांमुळे अपूर्णावस्थेत असल्याने अनेक गावे नळपाणी योजना व पाण्यापासून वंचित राहिली आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, केंद्र शासनाकडून माहे ऑक्टोबर, २०२४ पासून निधी उपलब्ध न झाल्यामुळे या योजना पूर्ण होऊ शकल्या नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, राज्यात विशेषतः छत्रपती संभाजीनगर जिल्ह्यात (पैठण तालुक्यासह) नळपाणीपुरवठा योजनांच्या कामांमध्ये अनियमितता व कामे अपूर्ण ठेवणे, नाशिक जिल्ह्यात पाणीपुरवठा योजनांची वीजथकबाकी न भरल्यामुळे वीज जोडणीस विलंब तसेच “हर घर नल से जल” अंतर्गत कळवण तालुक्यातील अनेक गावांतील पाणीपुरवठा योजना तीन वर्षापूर्वी मंजूर असूनही (मौजे मळगाव खुर्द) येथील जलजीवन योजना अद्यापी कागदावरच असणे, तसेच नाशिक जिल्ह्यातील त्र्यंबकेश्वर, इगतपुरी तालुक्यांमध्ये सदर योजनेची कामे अद्यापी सुरुच नसणे, तर अनेक कामे तीन वर्षांपासून प्रलंबित असणे, मौजे मुंगुरवाडी, ता.गडहिंग्लज, जि.कोल्हापूर येथील पेयजल योजनेमध्ये झालेला गैरव्यवहार, ठाणे जिल्ह्यातील शहापूर तालुक्यात गेल्या दोन वर्षांपासून “हर घर नल से जल” ही योजना सुरु करण्यात आली, मात्र या योजनेस अद्यापी निधी न मिळणे, परभणी जिल्ह्यात निधी अभावी कामे प्रलंबित असणे, अहिल्यानगर जिल्ह्यात धारणगाव, सुरेगाव, शिंगणापूर, पिंपळवाडी, मळेगाव थडी, नपावाडी व मायागांव देवी (ता.कोपरगाव, जि.अहिल्यानगर) जलजीवन मिशन अंतर्गतची दोन वर्षांपासून दोन वेळा मुदतवाढ देऊनही कामे पूर्ण न करणे, यवतमाळ जिल्ह्यात कंत्राटदारांची थकीत देयके अदा न करणे, नांदेड जिल्ह्यातील माहूर तालुक्यात कामे अपूर्ण असणे, लातूर जिल्ह्यात अनेक गावांतील कामे अपूर्ण स्थितीत असणे, इ. अनेक जिल्यांमध्ये सदर योजना अपूर्णावस्थेत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) तसेच, या योजनेसाठी सुमारे २ हजार २२६ कोटी रुपयांची लोकवर्गणी अपेक्षित असतांना प्रत्यक्षात मात्र रुपये २२.०९ कोटी रुपये म्हणजेच एक टक्क्याहूनही कमी लोकवर्गणी जमा झाली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, जल जीवन योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीबाबत उपरोक्त जिल्ह्यांसंदर्भात स्थानिक लोकप्रतिनिधींनी शासनाकडे मागणी केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(६) असल्यास, उपरोक्त संपूर्ण प्रकरणाची सखोल चौकशी करून या योजनांची कालबद्ध पध्दतीने अंमलबजावणी करून यातील दोषी कंत्राटदार व कर्मचारी / अधिकाऱ्यांवर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(७) तसेच, नळपाणीपुरवठा योजनेचे उद्दीष्ट पूर्ण करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. गुलाबराव पाटील : (१) हे अंशतः खरे आहे.

जल जीवन मिशन अंतर्गत एकूण ५१५६० योजना समाविष्ट असून, त्यापैकी २६४९९ योजनांची कामे पूर्ण करण्यात आलेली असून, उर्वरित योजनांची कामे प्रगतीपथावर आहेत. पाणीपुरवठा योजना प्रगतीपथावर असलेल्या गाव/वाडीत अस्तित्वातील योजनांद्वारे पाणीपुरवठा करण्यात येतो.

(२) हे अंशतः खरे आहे.

जल जीवन मिशन योजनेंतर्गत माहे ऑक्टोबर, २०२४ पासून केंद्र हिस्सा अप्राप्त असतांना राज्य शासनाने

सन २०२४-२५ व सन २०२५-२०२६ या वित्तीय वर्षामध्ये विशेष बाब म्हणून अनुक्रमे रु.२४८३.५८ कोटी व रु.२३४८.२९ कोटी असा एकूण रु.४८३१.८७ कोटी इतका निधी अंमलबजावणी यंत्रणेला उपलब्ध करून दिला आहे. त्यामुळे पाणी पुरवठा योजनांच्या कामांची प्रगती चालू ठेवण्यास मदत होत आहे.

(३) हे अंशतः खरे आहे.

- i) छत्रपती संभाजीनगर जिल्ह्यात जल जीवन मिशन योजनेअंतर्गत ७३ कामांमध्ये अनियमितता आढळून आली असून रुपये ८९,४२,४१८ इतक्या रकमेची अनियमितता झाली आहे त्यानुषंगाने संबंधित अधिकाऱ्यांविरुद्ध महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणमार्फत विभागीय चौकशी करण्याचे प्रस्तावित करण्यात आली आहे. पैठण तालुक्यामध्ये जल जीवन मिशन योजनेअंतर्गत कोणत्याही प्रकारची अनियमितता झालेली नाही.
- ii) महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण मंडळ नाशिक अंतर्गत ३७ पैकी १७ योजना कार्यान्वित झालेल्या आहेत. योजनांच्या प्रगतीनुसार उर्वरित २० योजनांपैकी १६ योजनांना महावितरणचे कोटेशनस प्राप्त आहेत व त्यापुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे व ४ योजनांना नवीन योजनाकरिता वीज जोडणीबाबत पुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे. तसेच नाशिक जिल्हा परिषद अंतर्गत नाशिक जिल्ह्यातील १५ ग्रामपंचायतीकडे विद्युत देयकाची थकबाकी असल्याने सदर ग्रामपंचायतीस थकबाकी भरणेकामी नाशिक जिल्हा परिषदमार्फत पाठपुरावा करण्यात येत आहे.
- iii) कळवण तालुक्यातील मौजे मळगाव नळ पाणी पुरवठा योजना भौतिकदृष्ट्या पूर्ण झाली असून गावाला सुरळीतपणे पाणी पुरवठा करण्यात आलेला आहे.
- iv) जल जीवन मिशन अंतर्गत नाशिक जिल्ह्यातील त्र्यंबकेश्वर, इगतपुरी तालुक्यात एकूण १८२ नळ पाणी पुरवठा योजना मंजूर असून त्यापैकी १८२ नळ पाणी पुरवठा योजना विविध स्तरावर प्रगतीपथावर आहेत.
- v) मौजे मुंगुरवाडी, ता. गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर येथील राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल योजनेतील अंतर्गत पाईपलाईन बदलणेच्या कामांमध्ये सन २०११-१२ व सन २०१४-१५ मध्ये गैरव्यवहाराबाबत मा.उप लोकआयुक्त, महाराष्ट्र राज्य यांच्या समोर सुनावणी होवून सदर तक्रारीमध्ये तथ्य नसल्याचे आढळून आल्याने सदर तक्रार निकाली काढण्यात आली आहे.
- vi) ठाणे जिल्ह्यातील शहापूर तालुक्यात एकूण २११ योजना असून त्यापैकी ६३ योजना पूर्ण झालेल्या आहेत. तसेच १४८ योजनांची कामे प्रगतीपथावर आहेत त्यापैकी ९६ कामे निधी अभावी प्रलंबित आहेत.
- vii) परभणी जिल्ह्यात एकूण ६९१ नळ पाणी पुरवठा योजना मंजूर असून त्यापैकी ४३० योजनांची १००% पूर्ण झाली असून २६१ योजना विविध स्तरावर प्रगतीपथावर आहेत. एकूण १३५ योजनांची कामे निधी अभावी प्रलंबित आहेत.
- viii) अहिल्यानगर जिल्ह्यातील कोपरगाव तालुक्यातील नळ पाणी पुरवठा योजनांची कामे पूर्ण न करणाऱ्या कंत्राटदारांवर दंडात्मक कारवाई करण्यात आलेली असून, रु.१.७८ कोटी दंडाची आकारणी करण्यात आली आहे.
- ix) यवतमाळ जिल्ह्यात जल जीवन मिशन अंतर्गत सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षात रु.५०४७.२९ लक्ष रुपये निधी उपलब्ध करून देण्यात आला आहे.
- x) नांदेड जिल्ह्यातील माहूर तालुक्यात एकूण ६२ योजना मंजूर असून, त्यातील २० योजनांची कामे पूर्ण झाली आहेत व ४२ योजनांची कामे प्रगतीपथावर आहेत.
- xi) लातूर जिल्ह्यात एकूण ९५६ योजना असून, त्यातील ५०८ योजनांची कामे पूर्ण झाली आहेत व ४४८ योजनांची कामे प्रगतीपथावर आहेत.

xii) जल जीवन मिशन अंतर्गत राज्यात एकूण ५१५६० योजना समाविष्ट असून, त्यापैकी २६४९९ योजनांची कामे पूर्ण करण्यात आलेली असून, उर्वरित योजनांची कामे प्रगतीपथावर आहेत. निधी अभावी सदर योजनांच्या प्रगतीवर विपरित परिणाम होत आहे.

(४) होय, हे खरे आहे.

(५) होय, हे खरे आहे.

(६) अ) जल जीवन मिशन योजनेतर्गत माहे ऑक्टोबर, २०२४ पासून केंद्र हिस्सा अप्राप्त असतांना राज्य शासनाने सन २०२४-२५ व सन २०२५-२०२६ या वित्तीय वर्षामध्ये विशेष बाब म्हणून अनुक्रमे रु. २४८३.५८ कोटी व रु.२३४८.२९ कोटी असा एकूण रु.४८३१.८७ कोटी इतका निधी अंमलबजावणी यंत्रणेला उपलब्ध करून दिला आहे.

ब) जल जीवन मिशन अंतर्गत कर्तव्यात कसूर करणाऱ्या संबंधितांविरुद्ध वेळोवेळी कारवाई करण्यात येते, त्यानुसार योजनांच्या कामांमध्ये कसूर करणाऱ्या १४२ कंत्राटदारांना काळ्या यादीत टाकण्यात आले असून दोषी कंत्राटदारांकडून रु.७९.१७ कोटी दंड वसूल करण्यात आला आहे. तसेच कामाची गती राखण्यास अपयशी ठरलेल्या एकूण ३५५ कंत्राटदारांचे काम रद्द करण्यात आले आहे.

त्याचप्रमाणे २४६ प्रकरणांमध्ये प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार संस्थांना तसेच ७ प्रकरणांमध्ये त्रयस्थ तपासणी यंत्रणांना कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली आहे.

तसेच ४२३ अभियंता यांना कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आल्या आहेत तसेच ७ अधिकाऱ्यांवर निलंबनाची कारवाई करण्यात आली असून बाह्यस्रोतातून कार्यरत असलेल्या कनिष्ठ अभियंता संवर्गातील एका अधिकाऱ्याच्या सेवा समाप्त करण्यात आल्या आहेत.

(७) जल जीवन मिशन योजनेअंतर्गत आतापर्यंत झालेली प्रगती आणि सुरु असलेल्या कामांचा विचार करता मा. अर्थमंत्री, केंद्र सरकार यांनी सन २०२५-२०२६ च्या अर्थसंकल्पामध्ये जल जीवन मिशनचा कालावधी अतिरिक्त नियतव्ययासह डिसेंबर, २०२८ पर्यंत वाढविण्याची घोषणा केली आहे. त्यानुसार केंद्रीय जल शक्ती मंत्रालयाच्या दिनांक १६ जून, २०२५ च्या पत्रान्वये जल जीवन मिशन कार्यक्रमास माहे डिसेंबर, २०२८ पर्यंत मुदतवाढ देण्याचे विचाराधीन असल्याचे कळविले आहे. त्यानुसार सर्व योजनांची कामे डिसेंबर, २०२८ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजित आहे.

**पुणे येथील रूबी हॉल क्लिनिक रूग्णालयात किडनी प्रत्यारोपण
प्रकरणातील दोषींवर कारवाई करण्याबाबत**

(२७) * २७३२९ श्री.शंकर जगताप (चिंचवड), श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम) : सन्माननीय सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पुणे येथील रूबी हॉल क्लिनिक येथे दिनांक २४ मार्च, २०२२ रोजी श्रीमती सारिका सुतार यांच्या झालेल्या अवैध किडनी प्रत्यारोपणाची चौकशी करण्याबाबत तत्कालीन मा.सार्वजनिक आरोग्य मंत्री यांनी चौकशी समिती नेमून तीन महिन्यांत अहवाल सादर करण्याचे आश्वासन दिले होते, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या प्रकरणाची सखोल चौकशी करण्याकरिता मा.उच्च न्यायालयाचे निवृत्त न्यायाधीश यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक १८ जुलै, २०२३ रोजी वा त्यादरम्यान १० सदस्यीस समिती स्थापन करण्यात आली होती, हे ही खरे आहे काय,

- (३) असल्यास, सदर चौकशी अहवाल अद्यापही सादर केला नसल्याने या प्रकरणातील दोषी असणाऱ्या संबंधितांना शिक्षा होण्यास विलंब होत आहे, हे ही खरे आहे काय,
 (४) असल्यास, किडनी रॅकेटची शासनाने चौकशी करून दोषींवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
 (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. प्रकाश आंबिटकर : (१) व (२) हे खरे आहे.

(३) व (४) चौकशी अहवाल शासनास दि.१६.०२.२०२६ रोजी प्राप्त झाला असून सदर अहवालाच्या अनुषंगाने उचित कार्यवाही करण्यात येत आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

डहाणू (जि.पालघर) येथील अदानी कंपनीचा सिमेंट कारखाना बंद करण्याबाबत

(२८) * २३४८५ श्री.विनोद निकोले (डहाणू) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) डहाणू (जि.पालघर) येथील औष्णिक ऊर्जा केंद्र शासनाने प्रदान केलेल्या भोगवटादार वर्ग दोन जमिनीवर उभे असून सदर जमीन शासनाने घालून दिलेल्या अटी व शर्तीच्या अधीन राहून वापर करणे गरजेचे आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, औष्णिक विद्युत केंद्राच्या लगत असलेल्या शासकीय जमिनीवर अदानी कंपनीने सिमेंट कारखाना प्रकल्पाचे काम सुरू केल्याचे तसेच जमिनी बाबत अटी व शर्ती घालून दिलेले असताना सिमेंट कारखान्यासाठी महाराष्ट्र शासन व एमपीसीबी यांनी परवानगी दिल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, शासकीय जमिनीवर कुठल्याही प्रकल्पास परवानगी देताना स्थानिकांना रोजगार देण्याच्या अटी व शर्तीच्या अधीन राहून परवानगी देणे आवश्यक असताना सिमेंट कारखाना निर्माण करणाऱ्या अदानी कंपनीने स्थानिकांना रोजगाराची कुठलीच हमी दिली नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, त्या अनुषंगाने गैरमागिने शासकीय परवानगी मिळवून आदिवासींच्या हक्कावर गदा आणणाऱ्या अदानी कंपनीचा सुरू असलेला सिमेंट कारखाना प्रकल्प तात्काळ बंद करून उक्त कंपनीला नियमबाह्य दिलेल्या सर्व परवानग्या रद्द करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. उदय सामंत : (१) होय, हे खरे आहे.

MPCB ने दिलेल्या प्रमाणपत्रानुसार अदानी डहाणू औष्णिक विद्युत केंद्र हे गट क्र. ३३९, आगवन, ता.डहाणू, जि.पालघर येथे कार्यान्वित असून सदरची जागा ही भोगवटदार वर्ग - २ या प्रकारची आहे.

(२) होय, हे खरे आहे.

MPCB मुख्यालयाने सदर अदानी डहाणू औष्णिक विद्युत केंद्राच्या परिसरात विस्तारिकरण प्रकल्पास Amendment in Consent to Establish for Expansion दिनांक २७ जुलै, २०२५ रोजी निर्गमित केलेले आहे. विस्तारिकरण प्रकल्पाचे उभारणीचे काम प्राथमिक अवस्थेत असल्याचे दिसून आले.

(३) होय, हे खरे आहे.

डहाणू तालुका पर्यावरण संरक्षण प्राधिकरण (DTEPA), मुंबई यांनी अदानी ईलेक्ट्रीसीटी मुंबई लिमिटेड (AEML) (आता अदानी पावर लि.) यांचे डहाणू औष्णिक विद्युत केंद्र यांना Installation of grinding unit for utilization of ash या उत्पादनासाठी दिनांक १५ मार्च, २०२४ रोजी परवानगी दिलेली आहे. MPCB

मुख्यालयाने मे. अदानी पावर लि., अदानी डहाणू औष्णिक विद्युत केंद्र यांना सिमेंट या उत्पादनासाठी दिनांक २७ जुलै, २०२५ रोजी Amendment in Consent to Establish for Expansion निर्गमित केलेले आहे.

(४) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्र. स्थालोरो २००८/प्र.क्र.९३/उद्योग-६, दिनांक १७ नोव्हेंबर, २००८ अन्वये सर्व सुक्ष्म, लघु, मध्यम, मोठ्या व विशाल औद्योगिक उपक्रमामध्ये किमान ८०% स्थानिक उमेदवारांना नोकऱ्यामध्ये प्राधान्याने घेण्याबाबत धोरण जाहिर करण्यात आले आहे. त्या अन्वये सद्यस्थितीत कार्यरत असलेल्या अदानी डहाणू औष्णिक विद्युत केंद्र या घटकाने स्थालोरो-१ प्रपत्र दिनांक १३ फेब्रुवारी, २०२६ रोजी सादर केले असून त्यानुसार घटकातील स्थानिक लोकांचे प्रमाण ९५.६८% अशी आहे. जी मार्गदर्शक सुचनांनुसार योग्य आहे. तसेच, घटकाच्या प्रस्तुत प्रकरणातील प्रस्तावित विस्तारित सिमेंट उत्पादन घटकाने विहित नमुन्यातील स्थालोरो-२ प्रपत्रानुसार प्रतिज्ञापत्र दिनांक १३ फेब्रुवारी, २०२६ रोजी सादर केले आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**यवतमाळ जिल्हयातील श्री वसंतराव नाईक शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व
अतिविशेषोपचार रुग्णालयातील समस्यांचे निराकरण करणेबाबत**

(२९) * २७०४० श्री.अनिल मांगुळकर (यवतमाळ), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम) : सन्माननीय वैद्यकीय शिक्षण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) यवतमाळ जिल्हयातील श्री.वसंतराव नाईक शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व अतिविशेषोपचार रुग्णालय येथे एकूण रु.३ कोटीपेक्षा अधिक किंमतीच्या २३ यंत्र सामुग्री व रु.४० कोटीपेक्षा अधिक किंमतीच्या एकूण २८५ यंत्रसामुग्री मागील सहा वर्षांपासून कार्यान्वित न झाल्यामुळे विनावापर असल्याचे निदर्शनास आले असून त्याबाबत लेखा आक्षेप घेण्यात आले आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, याशिवाय सदरील रुग्णालय व महाविद्यालयाची इमारत गत ८ वर्षांपासून पीडब्ल्युडी कडून अधिकृतपणे शासनाच्या ताब्यात घेण्यात आलेली नसल्यामुळे तेथे सिव्हील व विद्युतीय देखभाल होत नाही व त्यासाठी शासनाकडून निधी दिला जात नाही तसेच या ठिकाणी प्रशासकीय अधिकाऱ्यांचे पद अनेक वर्षांपासून रिक्त आहेत, हे ही खरे आहे काय

(३) असल्यास, शासकिय रुग्णालयात संक्रमणजन्य आजारांचा धोका कमी करण्यासाठी वेगवेगळ्या रंगाच्या बेडशीट्स वापरण्याचे निर्देश आरोग्य विभागाने दिले होत परंतु या वैद्यकीय महाविद्यालयात अद्यापही याबाबत अंमलबजावणी झाली नसल्याचे माहे जानेवारी, २०२६ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय ,

(४) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. हसन मुश्रीफ : (१) हे अंशतः खरे आहे,

सदर यंत्रसामुग्री सन २०१८-१९-२०२० मध्ये केंद्र शासनाच्या केंद्रीय स्वास्थ्य व परिवार कल्याण मंत्रालयाच्या वतीने HLL Infra Tech Pvt.Ltd.(Hites) Noida यांचेमार्फत संपूर्ण खरेदी प्रक्रिया करण्यात आली असून पुरवठा करण्यात आला होता.

श्री.वसंतराव नाईक शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व अतिविशेषोपचार रुग्णालय, यवतमाळ येथे एकूण २८५ यंत्रसामुग्री प्राप्त झालेली असून २६३ यंत्रसामुग्री प्रस्थापित करून सदर यंत्रसामुग्री कार्यान्वित आहेत.

(२) अतिवेशेषोपचार रुग्णालय हे पीडब्ल्युडी यांच्या पीआर बुकवर नोंद घेण्यात आलेली नसल्याने सिव्हील व विद्युतीय देखभाल सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून होत नसून प्रशासकीय पातळीवर देखभाल करण्यात येत

असून कामकाज सुरळीतपणे चालू आहे.

प्रशासकीय अधिकारी यांचे पद दिनांक २८ जून, २०२५ पासून भरण्यात आलेले आहे.

(३) हे अंशतः खरे आहे.

शासकीय रुग्णालयात संक्रमणजन्य आजारांचा धोका कमी करण्यासाठी वेगवेगळ्या रंगाच्या बेडशीट्स वापरण्याचे निर्देश आरोग्य विभागाने दिले असून वैद्यकीय महाविद्यालयात याबाबत अंमलबजावणी प्रक्रिया सुरु आहे.

(४) यंत्रसामग्री कार्यान्वित करण्यासाठी संबंधीत विषयाचे तज्ञ डॉक्टर यांना नियुक्त करण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.

(५) लागू नाही.

ठाणे जिल्ह्यातील नोंदणीकृत बंद कारखाने पुनरुज्जीवित करणेबाबत

(३०) * २३९२९ श्रीमती ज्योती गायकवाड (धारावी), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.नानाभाऊ पटोले (साकोली), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.संजय मेश्राम (उमरेड), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.शिरीषकुमार नाईक (नवापूर) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) ठाणे जिल्ह्यातील नोंदणीकृत ६,४६८ कारखान्यांपैकी ११७ कारखाने बंद पडल्याने हजारो कामगार व त्यांच्या कुटुंबियांवर उपासमारीची वेळ आल्याचे माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आले आहे हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर जिल्ह्यात गेल्या काही वर्षांत कारखाने बंद पडण्याचे प्रमाण सातत्याने वाढत असल्याने बेरोजगारीमध्ये मोठ्या प्रमाणात वाढ होत आहे हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार ठाणे जिल्ह्यात उद्योगांना चालना देण्यासाठी व बंद पडलेले कारखाने पुनरुज्जीवित करण्यासाठी शासनाने कोणत्या ठोस उपाययोजना केल्या वा करण्यात येत आहेत,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. उदय सामंत : (१) व (२) ठाणे जिल्ह्यातील महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या औद्योगिक क्षेत्रांमध्ये वाटप करण्यात आलेल्या ९६५९ भूखंडांपैकी २९६ उद्योग घटक बंद स्थितीत असल्याचे आढळून आले आहे. उद्योग संचालनालयाकडे उद्योग बंद झाल्यामुळे बेरोजगार झाल्याबाबतचे कोणतेही निवेदन प्राप्त झालेले नाही.

(३) जिल्ह्यामध्ये औद्योगिक गुंतवणूक मोठ्या प्रमाणात आकर्षित करण्यासाठी शासनमार्फत वेगवेगळे उपक्रम व योजना राबविण्यात येत असून त्याअनुषंगाने जिल्ह्यामध्ये विविध उद्योग घटकांकडून गुंतवणूक सुरु आहे. त्याचबरोबर जिल्ह्यामध्ये आणखी गुंतवणूक वाढावी याकरीता जिल्हा गुंतवणूक परिषदेचे आयोजन प्रत्येक वर्षी करण्यात येत असून त्याअनुषंगाने विविध घटकांच्या बरोबर गुंतवणूकीबाबत सामंज्यस्य करार करण्यात येत आहेत. त्यास जिल्ह्यातून औद्योगिक घटकांकडून चांगला प्रतिसाद मिळत आहे. त्याचबरोबर राज्याच्या महत्वाकांक्षी मुख्यमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रमांतर्गत देखील जास्तीत जास्त युवक-युवतींनी सहभाग घेऊन उद्योजक बनण्यासाठी प्रोत्साहित करण्यात येत आहे.

तसेच बरेच उद्योग घटक महामंडळाकडून बांधकाम पूर्णत्व दाखला प्राप्त झाल्यानंतर सुरु होतील.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यात डॉक्टरांच्या प्रिस्क्रिप्शनमध्ये सुस्पष्टता आणण्यासाठी करावयाची उपाययोजना

(३१) * २४१३८ श्री.धनंजय मुंडे (परळी), श्री.समाधान आवताडे (पंढरपूर) : सन्माननीय वैद्यकीय शिक्षण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राष्ट्रीय वैद्यकीय आयोगाने (एनएमसी) डॉक्टरांना प्रिस्क्रिप्शन सुस्पष्ट आणि शक्यतो कॅपिटल अक्षरांमध्ये लिहिणे अनिवार्य केले आहे, हे खरे आहे काय

(२) असल्यास, नागपूर जिल्ह्यासह संपूर्ण राज्यात हस्ताक्षर सुस्पष्ट नसल्याने औषध विक्रेत्यांना औषधे ओळखणे कठीण होत असून रुग्णांना चुकीची औषधे व डोस मिळण्याचा धोका निर्माण होत असल्याने हे थांबवण्यासाठी कडक नियमावली लागू केली असल्याचे माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, स्पष्ट प्रिस्क्रिप्शन नसल्यामुळे रुग्णांच्या जिवाला धोका निर्माण होऊ शकतो असे निरीक्षण हायकोर्टाने नोंदवले असूनही सदर नियमांचे काटेकोरपणे पालन होत नसल्याने रुग्णांची गैरसोय होत आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, वैद्यकीय महाविद्यालयांमध्ये प्रिस्क्रिप्शनच्या गुणवत्तेवर आणि हस्ताक्षराच्या सुस्पष्टतेवर नियमित लक्ष ठेवण्यासाठी विशेष "उप-समित्या" स्थापन करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, या संपूर्ण प्रकाराची शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यात काय निष्पन्न झाले व त्या अनुषंगाने मानवी चुका टाळण्यासाठी प्रिस्क्रिप्शन स्पष्ट शब्दात लिहिण्यासाठी आणि औषधोपचारात पारदर्शकता आणण्यासाठी 'डिजिटल प्रिस्क्रिप्शन' अनिवार्य करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री.हसन मुश्रीफ : (१), (२), (३) व (४) योगेश विरूद्ध हरियाणा राज्य या खटल्यात (CRM/M/३०३०५/२०२४) मा. पंजाब व हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या दिनांक २७ ऑगस्ट, २०२५ च्या आदेशानुसार, राष्ट्रीय आयुर्विज्ञान आयोगाने दिनांक १५ डिसेंबर, २०२५ रोजीच्या पत्रान्वये सर्व वैद्यकीय महाविद्यालयांमध्ये औषध व उपचार समिती (Drugs and Therapeutics Committee - DTC) अंतर्गत प्रिस्क्रिप्शन पद्धतीचे परीक्षण व देखरेख करण्यासाठी उपसमिती स्थापन करण्याबाबत तसेच वैद्यकीय प्रिस्क्रिप्शनमध्ये स्पष्ट व वाचनीय हस्ताक्षराचे महत्त्व अभ्यासक्रमात समाविष्ट करण्याबाबत निर्देश देण्यात आलेले आहेत. सदर निर्देशाची अंमलबजावणी विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयांमध्ये करण्यासाठी दिनांक २० फेब्रुवारी, २०२६ रोजीच्या शासन पत्रान्वये निर्देश देण्यात आले आहेत.

(५) विभागाच्या अधिनस्त शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालयांमध्ये NIC चे NextGen e-Hospital ही अद्यावत आरोग्य माहिती व्यवस्थापन प्रणाली (HMIS) कार्यरत आहे. सदर प्रणालीद्वारे रुग्णांना डिजिटल प्रिस्क्रिप्शन देण्यात येत आहेत.

**राज्यातील कारखाने, दुकाने व आस्थापनांमधील दैनंदिन कामाचे
तास वाढविल्याचा प्रस्ताव मागे घेणेबाबत**

(३२) * २३२४७ डॉ.नितिन राऊत (नागपूर उत्तर), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.रोहित पवार (कर्जत जामखेड) : सन्माननीय कामगार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यातील कारखान्यांमध्ये कामांचे दैनंदिन तास ९ वरून १२ तास करण्याचा निर्णय शासनाने माहे सप्टेंबर, २०२५ मध्ये घेतला आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, महाराष्ट्र शासनाने कारखाने अधिनियम १९४८ च्या कलम ५४ आणि महाराष्ट्र दुकाने व आस्थापना अधिनियम २०१७ या दोन कायद्यांमध्ये सुधारणा करण्यास मंजूरी दिली असल्याचे माहे जानेवारी, २०२६ मध्ये निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सदर सुधारणांद्वारे खाजगी आस्थापनांमध्ये काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या कामाचे तास तसेच ओव्हरटाइमचा कालावधी वाढविण्याचा निर्णय कामगार संघटनेशी चर्चा न करता घेण्यात आला असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, सदर प्रस्तावित बदलांमुळे कामगारांच्या हक्कांवर गदा येऊन त्यांच्या शारीरिक व मानसिक आरोग्यावर याचा प्रतिकूल परिणाम होण्याची शक्यता आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (५) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यानुसार उक्त निर्णयास विविध कामगार संघटनांचा विरोध असल्याने प्रस्ताव मागे घेणेबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. आकाश फुंडकर : (१), (२), (३), (४), (५) व (६) Deregulation आणि Compliance Burden या क्षेत्रांवर लक्ष केंद्रीत करण्यासाठी केंद्रीय सचिवालयाने स्थापन केलेल्या Deregulation Cell राज्यांसाठी कृतीदले स्थापन केलेली होती. यापैकीच महाराष्ट्र आणि गुजरात राज्यांसाठी स्थापन केलेल्या कृतीदलाने कारखाने अधिनियम, १९४८ आणि दुकाने व आस्थापना (नोकरीचे व सेवाशर्तीचे विनियमन) अधिनियम, २०१७ मध्ये सुधारणा सुचवलेल्या होत्या. या सुधारणांच्या अनुषंगाने दिनांक ०३ सप्टेंबर, २०२५ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळाच्या बैठकीमध्ये कारखान्यातील कामाचे तास १२ तासापर्यंत तर दुकाने व आस्थापना यांमधील दैनंदिन कामाच्या तासाची मर्यादा ९ तासावरून १० तासापर्यंत अशी सुधारित करण्यात आली होती.

तथापि, आठवड्यातील कामाची मर्यादा पूर्वीप्रमाणेच ४८ इतकी ठेवण्यात आली होती. कायदेशीर अतिकालिक कामाची मर्यादा वाढवून कामगारांना अनौपचारिकपणे किंवा योग्य मोबदल्याशिवाय अतिरिक्त तास काम करण्यास सांगितले जाण्यापासून संरक्षण मिळणार होते. आठवड्याच्या कामाच्या कमाल ४८ तासांच्या मर्यादेमुळे कामगारांचे अधिकारदेखील अबाधित राहणार होते. तसेच अतिकालिक कामासाठी कामगाराची लेखी संमती घ्यावी अशी तरतूद करण्यात आली होती. त्यामुळे या सुधारणांमुळे कामगारांच्या शारीरिक व मानसिक आरोग्यावर परिणाम होणार नव्हता.

उपरोक्त सुधारणांच्या अनुषंगाने कारखाने अधिनियम, १९४८ मध्ये सुधारणा करणेबाबतचा अध्यादेश राष्ट्रपतींच्या मान्यतेसाठी पाठविण्यात आला होता. तसेच दुकाने व आस्थापना (नोकरीचे व सेवाशर्तीचे विनियमन) अधिनियम, २०१७ मध्ये सुधारणा करणेबाबतचा अध्यादेश विधानमंडळाकडे मंजूरीसाठी पाठविण्यात आला होता. तथापि, दरम्यानच्या काळात दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०२६ रोजी केंद्र शासनाने कामगार संहिता लागू केल्या. कामगार संहितांमध्ये कारखान्यातील तसेच दुकाने व आस्थापना यांमधील दैनंदिन कामाची मर्यादा ८ तास आहे.

यास अनुसरून राष्ट्रपतींच्या मान्यतेसाठी पाठविलेला कारखाने अधिनियम, १९४८ मध्ये सुधारणा करणेबाबतचा अध्यादेश मागे घेण्यात आला आहे. तसेच दुकाने व आस्थापना (नोकरीचे व सेवाशर्तीचे विनियमन) अधिनियम, २०१७ मध्ये सुधारणा करणेबाबतचा अध्यादेशदेखील मागे घेण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

बोईसर (ता.जि.पालघर) ग्रामपंचायत मध्ये झालेला अपहार

(३३) * २३५५१ श्री.विनोद निकोले (डहाणू) : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) बोईसर (ता.जि.पालघर) या ग्रामपंचायतीचे स्वउत्पन्न (करवसुली, पाणी बिल) हे करोडो रुपये असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, या ग्रामपंचायतीमध्ये सन २०१६ पासून जवळपास ९ वर्षांच्या प्रदीर्घ कालावधीत एकाच ग्रामसेवकाची नियुक्ती असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, या ग्रामसेवकांनी घरपट्टी - पाणीपट्टी याचे कायमस्वरूपी रजिस्टर ठेवले नसून तसेच नमुना नंबर ८ व ९ देखील अद्ययावत केले नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, ग्रामपंचायत लेखा परीक्षण अहवालामध्ये कर वसुली नोंदवहीची तपासणी न झाल्याने ग्रामपंचायत क्षेत्रातील नागरिकांनी याबाबत तक्रार केल्यास त्यांना घरपट्टी, पाणीपट्टी ही अधीकच्या स्वरूपात वाढवून दिल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (५) असल्यास, ग्रामपंचायत क्षेत्रातील विविध विकास कामांमध्ये देखील मोठ्या प्रमाणात गैरव्यवहार होत असून या गैरव्यवहारात ग्रामसेवकांनी गटविकास अधिकाऱ्यांशी संगनमत केल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (६) असल्यास, संबंधित ग्रामसेवकांवर सन २०१३ मध्ये ग्रामपंचायत पाम येथील राष्ट्रीय पेयजल योजनेच्या निधीच्या अपहारबाबत चौकशीमध्ये ठपका ठेवल्याचे देखील निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (७) असल्यास, सदरहू प्रकरणी चौकशी केली आहे काय, त्याअनुषंगाने सदर ग्रामपंचायतीचे आर्थिक नुकसान करणाऱ्या संबंधित ग्रामसेवक व त्यांना सहकार्य करणाऱ्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांवर कारवाई करणेबाबत तसेच उक्त अपहार झालेला निधी वसूल करण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (८) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. जयकुमार गोरे : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) श्री. कमलेश चंद्रकांत संखे, ग्रामपंचायत अधिकारी हे ग्रामपंचायत बोईसर ता.जि.पालघर येथे दिनांक १८ जुलै, २०१६ ते १० जुलै, २०२३ या कालावधीत कार्यरत होते. त्यांची दिनांक ३१ मे, २०२३ च्या आदेशान्वये ग्रामपंचायत पोमण, ता. वसई येथे बदली करण्यात आली. तदनंतर विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग नवी मुंबई यांच्या मान्यतेने व जिल्हा परिषद पालघर यांच्या दिनांक १२ फेब्रुवारी, २०२४ रोजीच्या आदेशान्वये संबंधित ग्रामपंचायत अधिकारी यांची विनंती बदली ग्रामपंचायत बोईसर ता. जि. पालघर येथे करण्यात आली.

(३) व (४) संबंधित ग्रामपंचायत अधिकारी यांनी घरपट्टी व पाणीपट्टीचे कायम स्वरूपी रजिस्टर ठेवले असून नमुना नंबर ८ व ९ मध्ये थकबाकीसह नोंदी घेऊन अद्ययावत रजिस्टर ठेवण्यात आलेले आहे. सदर ग्रामपंचायतीच्या करवसुली नोंदवहीची तपासणी लेखापरीक्षण अहवालामध्ये करण्यात आलेली आहे.

तक्रारदार श्री. रविंद्र शांताराम संखे यांनी ग्रामपंचायत बोईसर यांचेकडून पाणीपट्टी थकबाकीची रु.१९२२१०/-

इतक्या वाढीव रकमेची मागणी केल्याने पंचायत समितीकडे तक्रार केली. त्यानंतर पंचायत समितीकडून चौकशी करून संबंधितांचे घर बंद व मोडकळीस आलेले असल्यामुळे त्यांना ग्रामपंचायतीने मागणी केलेल्या रक्कमेपैकी फक्त मागील थकबाकी पोटी शिल्लक असलेली रक्कम वसुली करण्याबाबत ग्रामपंचायतीला निर्देश दिले. त्यानुसार ग्रामपंचायतीने संबंधितांकडून रु.२४४३०/- थकीत व दंडापोटीची रक्कम वसूल केली.

(५) ग्रामपंचायतीचे सन २०२३-२४ पर्यंत स्थानिक निधी लेखा विभागाकडून लेखापरिक्षण झालेले असून त्यामध्ये गैरव्यवहार झाल्याचे दिसून आलेले नाही.

(६) व (७) सन २०१३ मध्ये ग्रामपंचायत पाम येथील राष्ट्रीय पेयजल योजनेच्या निधी अपहाराच्या तक्रारीबाबत गटविकास अधिकारी, पंचायत समिती पालघर यांनी दिनांक २९ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी जिल्हा परिषदेकडे चौकशी अहवाल सादर केलेला होता. सदर चौकशीमध्ये संबंधित ग्रामपंचायत अधिकारी तसेच संबंधित वरिष्ठ अधिकारी दोषी असल्याचे आढळून आलेले नाहीत.

(८) प्रश्न उद्भवत नाही.

विधान भवन :
मुंबई.

जितेंद्र भोळे
सचिव-१,
महाराष्ट्र विधानसभा

मुद्रणपूर्व सर्व प्रक्रिया महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाच्या संगणक यंत्रणेवर
मुद्रण: शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई.